Ranka Kuic

Srodnost srpskog i keltskog jezika

РАНКА КУИЋ: СРПСКО-КЕЛТСКЕ ПАРАЛЕЛЕ

Dr Ranka Kuic> Crveno I belo

Црвено и бело - Ранка Куић

Dr Ranka Kuić- CRVENO I BELO

Izdavač: GLAS SRPSKI
Godina izdanja: 2000
ISBN: 86-7119-188-5
Format: 25 cm
Broj strana: 222
Povez: Tvrd povez

Srpsko-keltske paralele

Studije Ranke Kuić o srpsko-keltskim paralelema, pionirski poduhvat ove vrste u nas, plod je višedecenijskog naučno-istraživačkog rada. Pored više studijskih boravaka u Velikoj Britaniji, naročito Velsu, rad na ovoj studiji iziskivao je upoznavanje sa većinom indoevropskih jezika, te kulturom i istorijom Kelta. Sve ovo je omogućilo dr Kuić da znalački sledi veoma često zapletene puteve kojima su keltske reči dospevale u srpski jezik i opisuje metamorfoze koje su u tom procesu trpele.

Created with nitroPDF professional
download the free trial online at nitropdf.com/professional

Ranka Velšanka, kao su je od milja, zbog ljubavi prema velšanskom narodu, zvali, životni put je zarvšila 1. maja, a sahranjena je šestog. Nigde to nije napisano. Osim u čituljama. Ali, vedrina i duh ove visoke, vižljaste dame ostaju u istoriji zahvaljujući njenom pasioniranom radu. Studija o srpsko-keltskim jezičkim paralelama "Crveno i belo"(2000) nezaobilazna je u istraživanjima etimologije srpskog jezika, a postala je odmah bestseler, kao i antologija keltske poezije "Pod belim nebom crven zmaj" (2002).

Dobila je britansku stipendiju za postdiplomske studije. Direktor fakulteta na Univerzitetu u Bristolu bio je - Vinston Čerčil. "Upoznali smo se, rukovao se sa mnom, pitao me: Kako je maršal Tito? Kažem: Pa, trebalo bi da vi to bolje znate, upravo ste ga sreli!"

Petar Velebit, tada ambasador FNRJ u Britaniji, s našim stipendistima razgovarao je samo na engleskom. "Morate posetiti Jugoslaviju, dopašće vam se.", obratio se Ranki jednom. "Pa, ja sam odatle." "Nemoguće!", odgovorio joj je zadivljen njenim engleskim. "Po ocu Hercegovka, po majci Bosanka, po baki Srbijanka!", odgovorila mu je.
Kujić je prvi studentski raspust provela na kursu velšanskog. I tada se zaljubila u njih. "Bože, što su mi se svideli Velšani, što su to dragi ljudi. Ako ih pozdravite na velšanskom, pa još doznaju da ste tamo negde s Kontinenta, onda pitanjima nema kraja. Odmah vas zovu na ručak."

Velšanski nije jednostavan jezik, najveći problem predstavljaju konsonantske i vokalne mutacije, govorila je. "Slovenice su im posebna poslastica: gomila se reč na reč i dobije, recimo, naziv mesta u čijem imenu su sadržane sve njegove odlike - toliko krava, toliko svinja, i crkvica".

“Reč pingvin otvorila mi je vrata Velšanske akademije. U 12. veku, kad je Haklud plovio, na njegovom brodu bilo je mnogo Velšana jer su bili dobri mornari. Struje su ih zavele na jug, došli su do Nove Kaledonije, i mornari su primetili da se nešto neobično gega po ledu. Koja je to reč mogla da bude izgovorena, pa da englesko uho čuje ime pingvin? I pronađem je: sastoji se od sledećih kamrijskih reči: PAN - krzno, perje i GNJINGNJUR - ševrdati, gegati se. Izgovorene brzo, ove dve reči daju reč PENGVIN, iliti pernato ševrdalo. Ne samo što treba biti lucidan da bi se čovek bavio time već mora da poseduje

Created with nitroPDF professional
download the free trial online at nitropdf.com/professional

radoznalost i veliku ljubav prema istraživanju. Pored toga, volim Kelte i zato me tamo zovu: Ranka Velšanka.”

S magistraturom i doktoratom, tri godine je čekala mesto asistenta na Filološkom. Jednog dana dekan Vučenov joj je rekao: Ranka, vi niste udati, nemate decu i obaveze (kao da u životu nemam šta da radim), mislimo da vas pošaljemo u Prištinu, da organizujete katedru za anglistiku. Tako je stigla na Kosovo.. Zadesila se u Prizrenu baš kad je Bistrica odvalila deo obale. Pred očima joj se pojavio se trodelni spomenik.

"S natpisom na iskvarenom latinskom na trećem delu spomenika uočim reč: Praotcem - majko moja, pa to je starosrpski sa tc! Ostale reči su na keltskom i hebrejskom. Ja se zanebesila, možete misliti pronaći srpsku reč iz tog perioda? Po epigrafskom uređenju spomenika, on datira u rasponu od 1. do 3. veka nove ere. Kakav 7. vek! Sloveni su došli ovde mnogo ranije nego što to tvrdi "nemačka škola". Početkom naše ere jedan Srbin je sigurno bio ovde, dao je tu reč i ko zna koliko još drugih." te reči su za dr Kuić značile samo jedno: pre skoro 2000 godina zajedno našle srpske i keltske reči. Ovde su se sreli Kelti i stari Sloveni.

O Rankinoj biografiji

http://arhiva.glas-javnosti.rs/arhiva/2003/05/09/srpski/R03050803.shtml

Napomena>Delovi knjige “Crveno i belo” u ovom tekstu su prema feljtonu u 12 nastavaka objavljenih u “Politici” od 4-15.decembra 1999.godine.

РАНКА КУИЋ: СРПСКО-КЕЛТСКЕ ПАРАЛЕЛЕ (1)
Испуњење мајчиног аманета (1)

Детињство у Сарајеву - Друђење с бистрим сељачићима са Романије. - Необични изрази налазе место у једној бележници. - Родитељи и њихово оријентисање на стране језике. - Одрастање у кући у којој се много читало. - "Кифели!". - Студије у Београду и одлазак у Енглеску. - На курсевима велшанског (камријског) језика. - Посвећеност изучавању узјамних веза између срба и Келта на пољу језика и културе.

Др Ранка Кујић, дипломирани англиста, магистар англистике у Великој Британији, академик келтистике у Великој Британији (Yr Academy Gymraeg), редовни професор Филолошког факултета у Београду, књижевник и књижевни преводилац, аутор око 500 научних и стручних радова, члан многих домаћих и страних научних и стручних удружења, носилац бројних и угледних награда, научних и стручних, код нас и у иностранству, поред англистике бави се и келтским студијама из којих је до сада објавила више радова (и стекла посебно признање у Великој Британији).

Оригиналан истраживач посебно на пољу компаративистике (наша народна поезија и њен утицај на светску књижевност; келтска култура и српска, келтски језици и српски итд.). Разуме све европске језике (индоевропског порекла), а говори српски, енглески, немачки, француски, италијански, пољски, руски. Специјално за „Политику" др Куић је у врло скраћеном облику, пружила ову студију о српско-келтским паралелама, намењену, у опширном облику и са много више документованости, објављивању у иностранству.

Овде ћемо у наставцима, као наш фељтон, објавити те скраћене делове њене студије, од којих се многи овде јављају први пут и представљају прве научне радове о том проблему код нас. Кад је реч о територији, она покрива и шире подручје од Србије, наиме, подручје које је пре више година било територија Југославије.

Веома стар народ
Келти су веома стар народ. Најновија истраживања стручњака датирају их неколико миленијума пре наше ере, западно и југозападно од Карпата.

Детињство сам провела у Сарајеву где сам, по жељи моје мајке, похађала основну школу на крају града у коју су долазили бистри и чисти сељачићи са Романије, тако да бих се дружила са њима и доводила их кући на ужину. Од њих сам слушала неке необичне изразе за које нисам до тада чула, а моја мајка- која је много волела фолклор, записивала је све што јој се учинило занимљиво и необично. Живели смо лепо и удобно. Отац, Херцеговац из Мостара, био је врло

начитан u завршио студије права и финансија у Грацу (Аустрија) где је и докторирао. У време моје ране младости био је запослен у Управном суду у Сарајеву као председик. Говорио је одлично немачки и италијански, а за време рата научио је и енглески. Моја мајка, Босанка из Сарајева, чиновничко дете, била је врло даровита за језике и говорила је немачки и француски. Касније, захваљујући моме интересовању эа енглески, научила је и тај језик. Њена начитаност је била још и већа од очеве. У таквој атмосфери расла сам и сама. Захваљујући приватним часовима, рано сам стекла солидно знање из француског језика, а немачки је био први страни језик који сам научила. Затим сам, захваљујући оцу, савладала основе латинског и италијанског, што је све у мени створило жељу да студирам енглески језик и књижевност, дакле, језик којим је и тада говорио велики део човечанства.

Када сам се играла са романијским сељачићима, од многих израза које су употребљавали највише ми је остао у сећању израз: „Кифели!", за који су ми они рекли да значи: „Бјежи, спасавај се". Управо тај израз био је пресудан за усмеравање мога интересовања: мајка ми је ставила у аманет да покушам, касније, када будем савладала још неке језике, да пронађем и утврдим из којега језика он потиче; свакако то није био један од оних језика који се у нашем дому разумевао а, како сам током времена установила, ни на једном суседном језику за тај израз није било објашњења.

Завршивши студије енглеског језика и књижевности на Филозофском факултету у Београду с одличним успехом и добивши британску стипендију за постдипломске студије у Енглеској, провела сам у Оксфорду и Бристолу три године и одбранила магистарски рад из енглеског језика и књижевности 1954. године. Када није било наставе на том факултету, одлазила сам у мени изванредно привлачни Wales и похађала курсеве велшанског или камријског језика, културе и литературе. И управо ту сам имала прилике да се на лицу места уверим да је она необична реч „кифели" у ствари келтског, тачније - камријскor порекла и да значи управо оно што су ми моји Романијци казали да значи. Тада је почело и моје студијско изучавање камријског којему ћи, касније, посветити тридесетак година свога научноистраживачког рада.

Осим енглеског језика и књижевности, тог главног поља мог студирања - на којему сам, осим магистратуре, добила и титулу доктора књижевних наука у Југославији 1956. године, као прва Српкиња која је ту тезу одбранила у Југославији - увек заинтересована за учење
страних језика, ја сам, током времена, успела да овладам пристојним знањем пољског, руског, холандског и, периферно још неким индоевропским језицима, тако да су ми готово сви европски језици постали доступни. Тек тада могла сам да се солидно посветим изучавању камријског (велшанског), што ми је донело више позива од велшанских факултета за боравак на тамошњим универзитетима, на којима су показали живо интересовање за мој ентузијазам и дар за језике. Омогућили су ми и краће стипендије и око пет-шест месеци, у више наврата, коришћење њихових библиотека и консултације са велшанским професорима универзитета.

Оствраривши мој првобитни задатак: посвећеног српској и енглеској књижевности и
везама и узајамним утицајима који постоје између њих (око 500 радова из те

области: оригиналних и превода), могла сам, сада када сам завршила свој радни век на факултету, сва да се посветим ономе што сам желела и што је моја покојна мајка од мене очекивала: проучавању узајамних веза између Срба и Келта на пољу језика и културе. Дане и дане проводила сам проучавајући литературу о особеностима келтске, посебно камријске, културе и језика, као и свега што је могло бити у вези са тим проблемом, а о чему је у нас заиста врло мало познато и врло мало писано. Етимологијски рјечник Петра Скока у томе ми је мало могао помоћи, јер Скок, одличан познавалац француског, све што је долазило преко француског (са мањим изузецима и кратком листом келтских позајмица) објашњавао је као посуђеницу из француског, Милош Црњански, ентузијаста за велшански, писао је повремено о извесним сличностима између наших географских назива и велшанских, али није улазио у дубљу и систематску анализу. У неким часописима било је повременог помена о сличностима на пољу ономастике, али и о томе је писано из друге руке, наиме, преношено из неких страних часописа.

Посао који сам ставила пред себе био је огроман и сву ме је апсорбовао. Определила сам се за келтске језике, јер је о томе у нас врло ретко и не баш систематски писано; а од келтских језика - који су и данас живи: камријски, ирски, шкотски, корнијски, бретонски, манкс, да набројимо најзначајније, определила сам се за камријски (данас: велшански, по покрајини Wales) (читај вејлз) из следећих разлога:

1. утицај латинског био је мали у поређењу нпр. са утицајем латинског на ирски;
2. Римљани су се били учврстили само у неким периферним деловима на југу Вејлза, док је север остао махом поштеђен;
3. мој боравак у Енглеској већ сам no себи ,упућивао ме на ту келтску најближу покрајину;
4. управо из тог разлога у Енглеској се могло наћи највише стручне литературе о том питању;
5. моја прва британска колегиница у колеџу била је управо Велшанка с којом сам се изврсно слагала.

Набавивши основну литературу (што ме је стајао моје целе уштеђевине), прво сам се бацила на читање великог речника Y Geiriadur Mawr (велшанско-енглески). Напросто сам гутала речи објашњења; читала сам ra као да је најзанимљивији роман, силно се изненадивши када сам установила колико ту има речи које су и значењски и изговорно исте или веома сличне српским. Када сам тај посао обавила, а то је трајало месецима, почела сам да их вадим и сортирам
no ступцима: изворна реч, изговор, врста речи и њено значење, као и значење те или
сличне речи у српском језику. (Ту су дошли у обзир и неки локализми!)

Још раније сам проучавала њихову историју, културу, књижевност, обичаје, фолклор итд. Посебно ме изненадила чињеница да у српском (на локалитету Паштровића у Црној Гори) постоји изрека: „Ја да што ће зуби, већ да држе језик". У свим околним европским језицима које познајем, увек је акценат на језику: Језик за зубе! - То је случај у немачком, француском, холандском, као и у другим језицима. Наглашен је, дакле - језик. У велшанском, каогод и код наших Паштровића акценат је на - зубима; они су ту значајни, јер без њих не може језик да се заустави..Тај моменат ме привукао проучавању лексике везане за Црну Гору, па затим и за

Србију итд. Моја проучавања су почела још у време када је ово све била једна Југославија, па ћу овде изнети паралеле које су у вези са Босном и Херцеговином и Хрватском,а делом и Словенијом и Македонијом. Дакле у време када је моје интересовање почело, мало се тога код нас знало о тим паралелама; а сада сваким даном све се више открива не само у свету, у вези са Келтима, него и код нас.

Најновија открића остатака келтске материјалне културе

Пре краћег времена Научни програм Телевизије Београд обратио ми се (телефонским позивом) питањем да ли могу да им објасним шта значе називи неких планина у Србији, где су археолози управо открили остатке келтске материјалне културе с почетка нове ере. Замолила сам их да ми не кажу шта су пронашли, а ја ћу у међувремену проучити и основице и суфиксе тих назива, па нека ме назову после неколико дана, а ја ћу им, већ према значењу тих појмова, објаснити шта би могло да се ту налази.

Да су древни Келти некада давно не само пролазили кроз наше крајеве, него у њима и боравили, имамо података из историје. Енциклопедија британика пружа нам велику мапу Балкана и праваца којим су се стари Келти кретали: постоје два-три клина: један у Хрватској до мора, други, преко Босне и Херцеговине, трећи преко Црне Горе и четврти преко Србије. Колико су стари Келти, наиме, откада су они били овде, предмет је многих расправа, а са том расправом сваким даном све више, улази у фокус општег интересовања и питање откада су Срби на овим просторима. У последње време доста тога је писано о старости Срба и њиховом присуству на Балкану. Непобитна чињеница је да су Скордисци, келтско племе које, по мени, има заједничког баш са Камрима, управо организовали CIVITAS CELTORUM овде негде око Београда, на самом почетку нове ере, за то ми потврду пружа и једно моје епохално откриће надгробног споменика у Призрену, троделне некрополе на којој су се нашли: латински, келтски и српски, и то баш из времена Скордиска, а српска реч је ПРАОТАЦ (sic!). Но, о томе на самом крају ове студије која ће бити дата у скраћеном виду.

Јасно је, дакле да су ти древни становници наших поменутих планина били Скордисци. То су они Скордисци који су на хитрим коњима јездили према Делфима - и са Делфа се овуда враћали, а многи од њих и овде остајали. И управо ти „неки" који су се овде задржали, морали су за собом да оставе материјалне трагове своје културе.

Управо тих дана, о којима је овде реч када се говори о питањима која су ми поставили археолози, у Политици се појавио један чланак о неким пустахијама са планине, који су у древна времена силазили на коњима са тих планина и одводили са собом младе девојке у брда, да са њима оснују породицу, јер они су, како то народно приповедање преноси са колена на колено, били без жена. Синула ми је спасоносна идеја: ко су пустахије? На камријском bustach (читај: бустах, а b:p, То је јасно; дакле, те пустахије у ствари су били Келти, преци Камра (Велшана) па би наслов "ПУСТАХИЈЕ ОЗГО" (ОДОЗГОРЕ) заиста био келтски, јер: BUSTACH (читај: бустах) где је В по мутацији Р а ОЗГО - значи: одозго, од горе.

Ето непосредне паралеле!

А сада о самим називима тих брда и планина.

Археолози су ми споменули локалитете: БАГРДАН, ЈУХОР, ГАЛ, БЛАГОТИН... Некада једно слово у камријском значи целу реч, а сложенице су најприроднија ствар у њиховом језику: они напросто слажу реч на реч и добијају нове појмове. Дакле, да видимо:

Локалитет БАГРДАН од: BYD (читај: БАД)- мноштво, GRE- крдо коња, DYN (читај: ДАН) - људи.

Значи, BYD+GRE+DYN (читај: БАД+ГРЕ+ДАН>БА(д) ГРЕДАНБ> -Багрдан - у значењу: мноштво крда коња и људи

Локалитет ГАЛ - шумовита падина;

ЈУХОР од IWRCH - јелен и OR- граница, гранична област. Дакле, ЈУ (Р) (ОРХОР) ЈУХОР - у значењу: гранична област са јеленима.

Локалитет БЛАГОТИН од БЛА(Е) (Н)ГО ТИН > БЛАГОТИН

TIN - тврђава, утврђење

TSYH -т (у)ин- брег

БЛАЕН - водити, предводити

ГО - испод : у значењу: испод предводникове тврђаве.

Када су ме поново позвали преко телефона, казала сам им да је ту реч о чопору коња и мноштву људи, затим о граничној области јелена, о шумовитој падини и о вођиној тврђави. Они су се запрепастили, јер, како ми рекоше, предмети који су нађени показују присуство мноштва коња, вођину тврђаву и граничну област вероватно са јеленима.

Још раније, када сам присуствовала научном скупу одржаном у Пожаревцу, јер планирани симпозијум у Белгији, о Келтима, нама није био приступачан, речено ми је да је на локалитету КЛАДИВО, тачније, КЛАДОВО, пронађено много келтских остатака отприлике из доба Скордиска. Био је присутан и покојни академик проф. Драгослав Срејовић. Ја сам ускликнула - па то је келтско гробље, јер cladyf (читај: кладив) значи гробље, место сахрањивања. Др. Срејовић је са осмехом потврдио: у праву ст, ту и јесте гробље: сви налази говоре о томе!

Сложена граматика

Келтски језици су посебна грана индоевропског стабла. Њихова граматика уопште није једноставна. У камријском или велшанском конјугације и деклинације не представљају проблем саме по себи, али оно што је огромна препрека почетницима у учењу велшанског јесу мутације, како консонаната, тако и вокала. Да споменемо само прву групу мутација којих има седам, тако да иста реч, променом почетног гласа, мења не само облик него и значење, тако да падешки облик једне именице има, понекад исту форму као номинатив неке друге именице, итд.

Посебну олакшицу у компоновању појмова представља могућност сложених речи: све што се, на пример, жели да каже о једном месту (железничкој станици, градићу, итд.), једноставно се као
појам, додаје речи. Тако неки називи места у Вејлу представљају страховито дугу

Created with nitroPDF professional
download the free trial online at nitropdf.com/professional

реч која у себи садржи све оно што тај градић има. (На пример: колико људи, стоке, цркава, школа итд.). Велшани су врло музикалан народ: и најсиромашније (већином рударске) породице увек имају бар по један музички инструмент. Харфу ћете наћи и у најзабаченијим пределима по сиротињским стаиовима. Велшански (посебно рударски) хорови редовно добијају прве награде на такмичењима у Енглеској и у иностранству. Језик им је врло музикалан, и кад га из даљине слушамо, оставља утисак сличан утиску који имамо кад слушамо српски.

РАНКА КУИЋ: СРПСКО-КЕЛТСКЕ ПАРАЛЕЛЕ(2)

Келтске речи примљене у српски у новије време

++++++
Откуда речи "амбасадор", "клан", "слоган", "понтон"... - Речи које су могле прећи и дужи пут. - Проблем речи "пингвин". - Како је ова реч ушла у енглески језик. - Шта су угледали велшки морнари. - Келтске речи које су у српски језик ушле преко турског језика. - И "газда" је келтска реч која означава имућног човека. - Древне тврђаве на нашој територији.
+++++++

Овде су дата само нека речничка поређења. Листа је далеко дужа, али тај материјал ће причекати да буде објављен у једној великој и опсежној студији.
Те речи налазе се у српскохрватском језику већ врло дуго. Међутим, постоји један број келтских речи које су примљене у лексику нашег језика много касније и то преко неког другог страног језика.

Келтске речи које су примљене у лексику српског језика у новије време

Када би се, неким случајем, у нашем дневном листу појавио овакав текст:
„АМБАСАДОР - ТОРИЈЕВАЦ који воли свој 'џоб' и ,клан', и следи СЛОГАН своје странке (као некада његови преци, верни ВАЗАЛИ свога краља), господин чију дипломатску КАРИЈЕРУ подржава посебни БУЏЕТ - стоји на балкону свога стана у амбасади (одевен у црно-бело ФЛАНЕЛНО одело, налик ПИНГВИНУ који се шепури) и пије ВИСКИ расејано гледајући низ КЕЈ где поред понтонског моста радници превозе КАРГО од много ТОНА на брод, а огромна амбасадорка, чланица. женске ЛИГЕ за мир, сва накићена француском БИЖУТЕРИЈОМ као права КАРИКАТУРА од жене, пијуцка минералну воду и гледа на другу страну, у правцу суседног ТУНЕЛА, и још даље од далеких ДИНА Низоземске...", онда би одличан зналац европских језика уочио следеће речи келтског порекла које су у наш језик стигле посредставом следећих европских језика:

АМБАСАДОР ...
... келтски - касни латински - француски, италијански;

Created with nitroPDF professional
download the free trial online at nitropdf.com/professional

ЏОБ ...
... келтски (бретонски)- француски - енглески;
КЛАН ...
... келтски (гелски) - енглески;
СЛОГАН ...
... келтски (гелски) енглески;
ВАЗАЛ ...
... келтски (бретонски) - француски - енглески;
КАРИЈЕРА ...
... келтски - латински -
БУЏЕТ ...
... келтски (бретонски) - француски - енглески;
АМБАСАДА ...
... келтски,позни латински;
ФЛАНЕЛ ...
... келтски (камријски или велшански) - енглески;
ПИНГВИН/пенгвин ...
... келтски (велшански) - енглески;
ВИСКИ ...
... келтски (гелски) - енглески;
ТОРИЈЕВАЦ/Тори ...
... келтски (ирски) - енглески;
КЕЈ ...
... келтски (бретонски) - француски;
ПОНТОН ...
... келтски - позни латински, латинско - француски;
КАРГО ...
... келтски - позни латински, шпански - енглески;
ТОНА ...
... келтски - енглески;
ЛИГА ...
... келтски - позни латински - провансалски;
БИЖУ ...
... келтски (бретонски) - француски;
КАРИКАТУРА ...
... келтски - позни латински - италијански;
МИНЕРАЛ ...
... келтски (бретонски) - француски;
ТУНЕЛ...
... келтски (бретонски) - француски;
ДУНЕ ...
... келтски - холандски - француски.

Редослед и подаци изнети су на основу Скитовог (Скет) етимолошког речника енглеског језика. Наравно, поменуте речи могле су прећи и још дужи пут, на пример и преко немачког, већ према томе којим од европских језика наши

Created with nitroPDF professional
download the free trial online at nitropdf.com/professional

становници су се служили и како је дотична реч стигла у наше крајеве.

Овом приликом треба да објаснимо и проблем доласка келтске речи ПИНГВИН у енглески језик.

ПЕНГВИН, ПИНГВИН (по Скиту, стр. 440) у ствари је „име за неку водену птицу ('Батлер, Hjudibras, pt.1.e.2,f.60.). Појавило се још и раније у 15. белешци код Селдена уз Драјтонов Poliol-bison, у песмици бр. 9, у издању из 1613. у којему налазимо следеће:

"`Негде око године 1170, Мадок, брат Давида од Овена, велшанског принца, обавио је то путовање по мору (према Флориди); и, по свој прилици, имена Рт Бретонски у Норумбергу и пенгвин у делу Америке, за белу етену и за белоглаву птицу, а према мишљењу Британаца, остала су као реликвије тога открића.` Заиста,облик пенгвин има упадљиву сличност са велшанским изразом ,пен' ,гвин', у којему ,пен' значи ,глава' а ,гвин' бела; и уколико је то име дато од стране велшанских морнара, то би могло да буде решење. Можемо да одемо и још даље у прошлост и да покажемо да је та реч постојала и у време Сер Франсиса Дрејка: Јул наводи податке из Дрејковог Путовања од Ф. Флечера (Хаклут, 600 на страници 72) позивајући се на годину 1578: ,На тим острвима пронашли смо велико олакшање и много добрих намирница, јер бескрајан је био број перади коју су Велшани назвали пенгвинима, а Магелан их је сматрао гускама: У трактату штампаном 1588. године, и прештампаном у делу English Garner, издање Арберово, свеска II, стр. 119, читамо да ,смо шестог дана јануара 1587, ушли у Магеланов мореуз; а 8-ог стигли до два острва којима је име наденуо Ф. Дрејк, једном Бартоломејско острво, јер је до њега стигао на дан тога свеца, и другом Острво пингвина, на којему смо усолили три тоне! (!) пингвина за храну на нашем броду. (в. Хаклут, Путовање III, 805, 806, 849)'. - У истом делу налазимо и ово: Insula est ea, quam vestri Penguin vocant ab anium eiusdem nominis multitudine (тј. име је добило по мноштву пингвина):' (У писму од 6. августа 1583.)

Та етимолотија је подложна критици у вези са пингвиновом главом која је црна, али тај назив је можда пренет са пингвина на велику птицу која има беле печате испод очију, или на ,пафина' чија је глава беличаста.".

Имајући у виду све наведене примедбе, желела бих да се вратим на податак из 1578. и Дрејково Путовање из пера Ф. Флечера, у којему је реч о „перади коју су Велшани на звали Pengvin".

Убеђена сам да су ти велшки морнари, угледавши пингвине на обали како се гегају, узвикнули нешто што је енглеском уву звучало као „пенгвин", наиме следећи израз који се састоји од следећих камријских речи:

PAN - крзно, перје и

GWINGWUR, - шеврдати, гегати се.

PAN +Gwing - изговорено брзо, са занемареним, или ненаглашеним слогом као: PENGVIN (гур) у значењу: ПЕРНАТО ГЕГАЛО, јер пингвин се гега кад се креће по копну. (gwimpo -тетурати се.)

+++++
Мало је писано о могућности келтског порекла назива места код нас. - Називи локалитета који носе неспоран доказ о утицају келтских речи. - Суфикси који означавају тврђаву, град, насеље. - Апатин у значењу синовљева тврђава. - Цетина значи- огромна твђава. - Градина као борбено утврђење.
++++++

Древне келтске тврђаве на нашем тлу

Ограниченост простора не допушта нам да опширно објашњавамо и неке друге келтске изразе који су у наш језик ушли нпр. преко турског: јатаган и ханџар, а о чему је већ писано у научним публикацијама Босне и Херцеговине и Француске. У шкотском-гелском постоји, на пример реч која се чита „газда"; То је придев и значи: имућан, дакле као српска реч: газда., итд.

Имена келтских богиња река и воде у нашим називима река

Одавно је позната чињеница да управо називи за реке најдуже чувају своја изворна имена, и да се та имена у најмањој могућој мери мењају. Целокупна Европа густо је посејана келтским именима река која су се до данас сачувала у препознатљивом облику свуда тамо где су некада пролазили или обитавали Келти, а најприродније је да су њихови први називи за дотичне реке били везани за имена келтских богиња воде, за које су древни Келти веровали да бораве у води.
Те реке су, у првом реду Бојана, Брегава, Брегана, Дана, Дански поток, Дунав, Сутла, Ријан, Тара, Неретва, Сава, Врбас, Вардар, Брегава, Тамнава, Врбања, Ибар, Усора, Корана, Колубара, Јадар, Сана, Требишњица, Уна, Добрава.
И код Келта, као и код Срба, богиње воде су највећим делом женског рода:

Бојана

Признавања воде, као првог принципа живота, огледа се у чињеници да су главни извори река, посебно на западу Европе, сматрани за божанства.
Назив „Бојана" за реку јавља се у 14. столећу у Црној Гори. Њено име не налази се у Тутчевом списку словенских река; њен корен није римски, а ни илирски (Т. 188). Оно је прасловенска. Надаље, то име не потиче од девојачког имена. Корен тог имена је: BOAN, од келтског племена BOI. У Британији се јавља у 3. веку пре наше ере (Енц. Брит, 1974, п. 1074). Према томе, није одржива претпоставка да су Илири и Бои исто племе (како наводи Енциклопедија британика). Келтско племе Бои било је врло распрострањено no данашњој Чешкој, тј. БОХЕМИЈИ која је no њима и добила име. Бои су заузимали и значајан простор у Панонији у коју су се склонили након што су их потисли из Бохемије.
Најстарији називи за реке, келтски иаэиви, и на континенту и на Британским острвима, дати су рекама помоћу имена која су обично настајала из једног заједничког корена на које је додаван суфикс за реке. Тако је случај са рекама:

Created with nitroPDF professional
download the free trial online at nitropdf.com/professional

Тамесис, Матрона, Дубис итд. Међутим, било је
и назива река који су настајали од сложених имена, са додатком специфичног суфикса. Наша Бојана је зацело једна од најстаријих река.

И у Шкотској постоји једна река, Бојана, тачније the BOYNE у области Bonffshire, Boyea, 1368, и можда је настала као поновљено име ирске реке BOYNE; тако је и BOEND, BOAND (генитив
БОИНДЕО), што ће касније постати BOINNE (датив БОИНД), као река BUVINDA код Птоломеја.

У листи гелских личних имена (O Corrain, Donnchadh, Gaelic Personal Names, na стр. 33) стоји следећи податак: „BOAND: BOINN -крава, у ствари богиња. У ирској митологији Boand је богиња реке BOYNE, супруга бога Nehtaina и мајка Oengusa, младог бога (стр. 33)".

У листи имена породица Доње Бретање имамо и имена изведена од назива те богиње: BOIDEC, BOISSE, BOYER (стр. 41, 46).

Позната је чињеница да су стари Келти у давној прошлости боравили а на нашој територији као, уосталом, и у читавој Европи. Код нас је мало писано о могућности келтског порекла назива места код нас, а у новије време археолози и ентузијасти сваким даном откривају нова налазишта остатака материјалне културе келтских народа у разним крајевима наше земље.

Већ тридесетак година бавим се изучавањем њихове старе културе и њеним траговима на овим географским просторима. У више наврата имала сам прилике да, у разним емисијама на телевизији, говорим о паралелама између Срба и Келта. О томе, како је већ наведено у овом фељтону, спремам опсежну књиту која ће бити штампана у иностранству. Овога пута осврнућу се на називе локалитета који у себи носе неоспоран доказ о утицају келтске речи, наиме речи са келтским суфиксом, а у већини случајева и могућности улажења у траг и келтском префиксу.

Опште је позната чињеница да су суфикси: DUN, TUN, DIN, TIN, DINA изворно келтски (а где је D једнако T), те да означавају: тврђаву, град, насеље.

Овде ћемо редом навести називе оних места како се она појављују на мапама и у индексу ауто-атласа Југославија, аутоатлас (са 40 мапа и са списковима), у издању „Југославенског лексикографеког завода" (Загреб).

Одговарајуће келтске, тачније камријске или велшанске речи (јер тим језиком сам се највише служила) дате су са њиховим значењима, а често и са начином изговора. Ове речи наведене су према речнику Y GEIRIADUR MAWR (аутора: H. Meurig Evansa и Christophera Davie
sa, а објављеног 1981. године у Liandysulu, у Великој Британији). Као извор је коришћен и Ривет (The Place - Names of Roman Britain, 1981).

Затим ћемо објаснити нашу претпоставку како је могућом променом вокала или консонаната, а најчешће њиховим испадањем или сажимањем, дошло до претпостављене наше речи, наиме до нашег имена за дотични камријски појам, како су га, можда, наши праоци примили или усвојили.

За многобројне вокалне и консонантске мутације види: Schmidt, Hubert, Rivet, Nicolaisen, Pokorny, Evans.

У камријском језику суфикси за називе вода, река, тврђава и градова су следећи: DUNUM, DUNO, DUM, TUM, односно DINAS (што значи утврђење, тврђава, град), као и DUN (ум), DUNA, TUN и TIN.

Ево сада назива места на простору раније Југославије.
Апатин: APA (читај: ап или аб, значи: син) плус TIN, даје APATIN, у значењу: Синовљева тврђава.
Бајатун: BA (значи: погрешан, лажан) плус TUN, даје BAJTUN, што значи: Лажна
тврђава.
Батин: BATelu (значи: борба), плус TIN, пошто -елу испада, даје BATTIN, одакле BATIN, у значењу: Борбено утврђење. Овде ћу навести још једну, мени прихватљивију могућност. Наиме, BAHTA (чита се бахта) значи бат. Уз наставак TIN добија се BATTIN, где једно „Т" испада, односно сажима се, па добијамо BATIN у значењу: Тврђава ковачница, јер BAHTA значи ковачница. Познато је да су стари Келти били врсни ковачи, да су израђивали изузетне предмете од гвожђа. Из археологије је познат прекрасни ковани котао, пронађен у Данској, који је дело руку Скордиска, а они су боравили и у нашим крајевима.

РАНКА КУИЋ: СРПСКО-КЕЛТСКЕ ПАРАЛЕЛЕ(4)

Утврђење с малим колибама

+++++++++++
Шта сведоче називи многих наших насеа и градова. - Широка распрострањеност келтског језичког корена. - Бршадин као "врло пијани град". - Заиста велики град или Цетиње. - Златни град Дојчин. - Мислођин ао град штедљивих. - Град све самих храстова. - Неготин или тврђава великог похода.
+++++++++++++++

У јучерашнем наставку наведена су прва три места (Апатин, Бајатун, Батин) из дуге листе насеља на простору раније Југославије која у, себи носе неоспоран доказ о утицају келтске речи у српском језику (преко келтских суфикса DUN, TUN, DIN, TIN, DINA, који означавајУ тврђаву, град, насеље).

Огромна тврђава

Битин, Битина: BITHina (нитај: бит(ина), значи: мала колиба). Основица, наглашени део је BIT, док се „ина" могао лако занемарити или изгубити. На то је дошао наставак TIN (тина), као ознака за тврђаву, тако да добијамо BITIN, BITINA, у значењу: Утврђење с малим колибама.

Брадина: BRAWD (читај: брауд, значи: брат), где „u" прелази у „v„ које испада, тако да даје BRADDIN, односно BRADIN, плус „а", из чега долази BRADINA, у значењу: Братска, племенска тврђава.

Created with nitroPDF professional
download the free trial online at nitropdf.com/professional

Братина: BRAWD (читај: брауд, значи: брат), где „u" прелази у „v" Које испада, док „d" прелази у „t" и даје: BRATINA, што значи: Братека, племенска тврђава.

Братун: BRAWD (брат), одакле, како је горе наведено, долази BRA(u)TIN, односно BRATUN, у значењу: Братска-племенска тврђава.

Бршадин: DRWYSG (значи: пијан), где BR(VI)SG, уз прелаз „sg" у „š'", plyc „ad" (значи: врло), даје БРШАДИН, у значењу: Врло пијани град.

Бутин: BWTY (читај: буит, значи: остава, складиште), тако да имамо BUT плус TIN (значи: тврђава) које даје BUTIN, у значењу: Утврђено складиште (остава).

Цетина: CETHYN, CETHIN (значи: велики, огроман); где је „c" једнако „s'", са наставком -a, даје CETINA, у значењу: Огромна тврђава.

Цетинград: Важи горње тумачење.

Цетиње: CETHYN, CETHIN (велик, огроман); пошто је „c" једнако „s", даје и SETIN на које се наставља „ie", што даје SETINIE, у значењу: да, јесте. Дакле, CETI-NJE, што значи: Заиста велики град.

Чокордин: CORS (читај: корс, значи: мочвара), тако да COR(S)DIN значи: Град у мочвари.

Ковин: COWYN (читај: ковин, значи: куга), дакле, значи: Место куге.

Чордин: COUDIN (читај: коудин, значи: тврђава, град); KORDDYN које прелази у KURDIN, плус CORDD (што значи: племе), даје ČORDIN, у значењу: Племенска тврђава.

Даретин: DAR (читај: дар, значи: вођа, господар, лорд), плус уметнуто "E", на шта се додаје TIN, даје DARETIN, у значењу: Вођина тврђава.

Дивостин: DIWE (читај: див, значи: дан, дневни), плус "O" (значи: од), на шта се додаје суфикс TIN, даје DIVOSTIN, у значењу: Тврђава дневног боравка.

Добротин: DOBR (читај: добр, значи: награда, плен), плус "O" (значи: од), уз додатак TIN, даје DOBROTIN, што значи: Тврђава са ратним пленом.

Горчин: GWAR (читај: гуар, значи: укроћен), где "u" прелази у "a" (GAARTIN), тако да са суфиксом TIN даје GARTIN, односно GARČIN, из чега долази и GORČIN (зато што је „a" једнако „o"); GORČIN значи: Укроћени, побеђени град. (Ово потврђУје и келтски назив за град Gortyn у Италији, што је у ствари Рим, који су победили Келти.)

Гојчин: GOID (значи: злато) прелази у GOJD и са суфиксом TIN даје GOJDTIN, где

„dt" прелази у „č", što daje GOJČIN, у значењу: златни град.

Градина: GRYD (значи: бој, битка, али и град, рат) плус суфикс DIN (значи: тврђава), даје GRADINA, у значењу: Борбено утврђење, али и Ратна тврђава. Такође: врх.

Градетин: GRABAN (значи: жито); DA (значи: стока, благо); GRAB(AN) плус TIN,где je "b" једнако "d", даје GRA(B)DATIN, односно GRADETIN, што значи: Тврђава са житом и стоком (острава).

Книн: CNYW (читај: кни, значи: младунчад) плус TIN, даје KNIN (јер испада "w" и "t"), у значењу: Град младих.

Кратин: CRAW (читај: крав, значи: крв), плус TIN, даје KRAVTIN (где „v" испада) и остаје GRATIN, у значењу: Крвава тврђава.

Крапина: CRAP (читај: крап, значи: рушење, смрскавање) плус TIN даје CRAP(T)INA, односно KRAPINA, у значењу: Порушени град.

Кутина: CUT (читај: кут, значи: колиба, брвнара) плус TIN и наставак "a", даје KU-TINA, у значењу: Насеље брвнара.

Лактин (врх): LACTWN (читај: лактун) од LATUM (значи: мјед, односно BRASS, значи: бронза). Нестајањем "v" и "n" у LAKTUN!U!V, добијамо LAKT плус TIN, из чега настаје LAKTTIN, где сажимањем два „tt" добијамо LAKTIN, у значењу: Бронзана тврђава.

Мартин: MARCH (значи: коњ), где je „ch" једнако „h" које испада, тако да имамо MAR плус TIN, што даје MARTIN, у значењу: Тврђава коњушница (штала).

Мазин: MAS(NACH) (значи: трговина), у коме испадају "n", "a" и "h", тако да са суфиксом TIN даје MAS(T)IN, односно MASIN (где „s" прелази у „z"), тако да се добија MAZIN; у значењу: Трговачки град.

У наставку дајемо следеће називе места, а према мапама и индексу издања,Jugoslavija, autoatlas (издање ЈЛЗ).

Медине: MEDI (значи: жњети) са суфиксом DINe, даје MEDDINe, одакле MED-DINE, односно МЕДИНЕ, у значењу: Тврђава оних који жању.

Мислођин: MISL (значи: штедљив), одакле долази MISL плус O (у значењу: од) плус суфикс DIN, даје МИСЛОЂИН, у значењу: Град штедљивих.

Мокрин: MOCH (читај: мокх, значи: свиње,прасци, прасад), одакле MOKR(T) плус IN, где "t" прелази у "d" које испада, тако да се добија МОКРИН, у значењу: Тврђава прасади.

Молин: MOLI (значи: хвалити), одакле с наставком TIN добијамо MOL(I)(T)IN које прелази у МОЛИН, у значењу: тврђава величаних.

Мошорин: MOCHI (читај мок, значи: ваљати се као свиња) где се додаје OR (значи: граница), плус суфикс TIN, тако да се добија MOK(H)OR(T)IN, што даје МО(Ш)ОРИН, у значењу: Гранична тврђава са свињама.

Мотина: MOCH (значи: свиње, прасад) са суфиксом TIN, а пошто испада "h", даје МОТИН, у значењу: Тврђава (град) свиња.

Неготин: NEGES (значи: поход, напад, јуриш), тако да са суфиксом TIN добијамо NEG(E)STIN, где "е" прелази у „о", тако да се добија НЕГОТИН, у значењу: Тврђава ратног похода.

Тврђава од дрвета

Нерадин: NER (значи: господар), плус A (значи: од), са суфиксом DIN даје НЕРАДИН, у значењу: Господар града, Господар тврђаве, Глава тврђаве.

Нештин: NES (значи: ближи), плус TIN даје НЕСТИН, у значењу; Оближњи град, тврђава.

Никодин: NI (значи: ми), плус COED (читај: код, значи: дрва, дрвска грађа), са суфиксом DIN даје NIKODDIN, односно НИКОДИН, у значењу: Тврђава од дрвета.

Нин (као и Книн): У значењу: Тврђава од (нашег) дрвета, (наше) дрвене грађе.

Параћин: PARHAD (значи: трајност) у коме „h" испада па са суфиксом TIN даје PARA(D/T)IN, односно ПАРАТИН, из чега долази ПАРАИН, у значењу: Трајна (отпорна) тврђава.

Перчин врх: PER (значи: врх), плус суфикс TIN даје ПЕРТИН, односно ПЕРЧИН јер је „т" једнако „ч", у значењу: Тврђава на врху.(Одавде, могуће, долази и назив перчин, за косу мушкараца, сплетену од „врха" главе).

Петроварадин: Види: Вараждин.

Помеждин: POB (значи: сви, свако), на које се наставља MAES (значи: равница, поље), односно MES (значи: жир, храст), па са суфиксом DIN добијамо PO(B)MESDIN, где је „с" исто што и "з", тако да имамо ПОМЕЗДИН, у значењу: Град све самих храстова.

Породин: PORIO (значи: пасти), на које се наставља O (значи: од), тако да са суфиксом DIN добијамо ПОРОДИН, у значењу: Град, тврђава пашњака или Ограђени пашњаци. (Насеља Породин налазимо код Алексинца, Битоле и Велике

Created with nitroPDF professional download the free trial online at nitropdf.com/professional

Плане).

Прентин: PREN (значи: дрво, шума) плус TIN даје ПРЕНТИН, у значењу: Дрвена тврђава, Тврђава од дрвене грађе.

РАНКА КУИЋ: СРПСКО-КЕЛТСКЕ ПАРАЛЕЛЕ(5)

Најдуговечнији траг и доказ

++++++
Шта сведоче називи места Растина, Сурчин, Тутин, Видин, Врчин...- Дремљиви лењи град надомак Београда. - Слатина као освојена тврђава. - Уредан град Тутин. - Ономастички називи. - Долази ли назив Будва од келтског назива за поплаву, олују...- Рудо, место на коме је нешто паљено. - Благословено место Радан планина.
+++++++

Приштина: PRIS(IO) значи: ценити), плус TIN даје PRIS(IO)TIN, где испадају „i" и„о", тако да добијамо PRISTIN, а пошто „st" прелази у „st", добијамо ПРИШТИН, у значењу: Цењен (уважен)
град.

Пундина: PWNCIO (читај: пунцио, значи: ударати, тући) са суфиксом DIN даје PUNDIN, у значењу: Освојени град.

Радетин: RHA(E)DR (значи: водопад) с наставком TIN, а пошто „е" испада, добијамо RHADRTIN, одакле РАДЕТИН, у значењу: Тврђава са водопадом.

Растина: RHATH (RAS) (значи: могила, гроб) с наставком TIN даје РАСТИН(А), у значењу: Тврђава могила, Град гробова.

Ратин: Види Растина.

Северин: SEW (значи: укусно /јело/) nnyc ER (значи: ради тога, због) даје СЕВЕР(Т)ИН, у значењу: Град укусне хране.

Слатина: SLLWT (значи: чеони упад) са суфиксом TINA даје СЛАТИНА, у значењу: Освојена тврђава.
Такође: SWILT (значи: благо, драгоцености) плус TINA, а пошто испада „u" и „i" даје СЛАТИНА, у значењу: Град драгоцености.

Свилартин: SWILT (значи: благо) плус AR (значи: обрађена земља), даје SWILLARTIN, из кога, губљењем „LL" добијамо СВИЛАРТИН, у значењу:

Тврђава драгоцене обрадиве земље.

Сурчин: SURTH (значи: дремљив) плус TIN даје SURTHTIN из кога долази СУРЧИН, у значењу: Дремљиви, лењи град.

Сутина Врх: SW(TR) (значи: рвач) плус TINA (а испада „tr") даје СУТИНА, у значењу: Град борбене вештине.

Тутин: TWT (значи: чист, уредан) плус TIN, даје TWTTIN, а одатле ТУТИН, у значењу: Чист (уредан) град.

Уздин: US (значи: плева, жито) nnye DIN даје USDIN у коме је „s" једнако "z" па имамо УЗДИН, што значи: Тврђава са житом.

Вараждин: (варош) тврђава.

Ватин: WHAD (читај: вад, значи: ударац, шамар), plyc TIN, а пошто испада „h", даје VADTIN, из чега долази ВАТИН, у значењу: Побеђени град.

Видин: UIDD (читај: вид, значи: господар), плус суфикс TIN даје ВИДИН, што значи: Господарска тврђава.

Остали ономастички назив са келтским префиксом

Витина: WY (значи: њихова), плус YT (значи: жњети жито), са суфиксом TIN даје WYYTTINA, одакле ВИТИНА, што значи: Тврђава са њиховим пожњевеним житом.

Врчин: VRDDA(IN) (значи: почаствован), прелази у VRDTIN, одакле онда ВРЧИН, што значи: Тврђава (град) почаствованима.

Buddfael (читај: будвел), од BODDEA (значи: поплава, олуја, киша). Отуда BUDV плус А, што даје Будва. Такође треба рећи да BUDWKS (читај: будв(кс)) значи: победник.

Cacan (читај: какан), одакле Какан, Какањ.

Camen (читај: камен), отуда Камен (код Гламоча).

Glan (читај: глан), што значи: светилиште, чист, свет; код нас Глан.

Glasan (читај: гласан) где је „a" једнако „и" па добијамо ГЛАСИН што с наставком АЦ даје Гласинац (назив предела).

Glastenig (читај: гластениг), где GLAS значи: зелен, односно GLAS(T)EN-ig значи:

Created with nitroPDF professional download the free trial online at nitropdf.com/professional

зелено. Овде „ig" испада, као и "t", па добијамо ГЛАСЕНИЦА, при чему „г" прелази у „в". Упореди са: Власеница.

Glyn (читај: глин, значи: долина, шумарак). Упореди са: Глина.

Rhuddo (читај: руд), значи: сажећи, спржити, сагорети, Место Рудо, са значењем да је ту нешто спаљено.

Derwen (читај: дервен, значи: храст, храстова шума), плус ТА, даје Дервента (место храстових шума).

LLIFAN, Liy (читај: ливан, значи: поплава). Упореди са: Ливањско поље.

Liug (читај: лвг), односно LLWNG (значи: влажан). Упореди са називом Луг, који се на Карти Југославије помиње на 18 места.

Liven (читај: ливн) На које се настаиља „о" и даје Ливно.

Mai (читај: мај, значи: поље, висораван; врло чест префикс у келтским језицима, посебно у камријском), а овде: Маидан, Мај, Маја, Мајдан (пет пута)......

Treban (читај: требан), од TREB/TREV (значи: станиште). Упореди sa: ТРЕБиње (Требиње, јер „б" прелази у „в"), као и са ТРЕБевић (врх); на карти раније Југvславије налазимо 26 назива са ТРЕБ.

Rhyddan (читај: радан, значи: благословено место), упореди са: Радан (планина).

Taradr (читај: тарадр, значи: љутина). Испадањем „др" добијамо ТАРА. Упореди са: Тара планина, Узети у обзир и TARAN (значи: грмљавина), а такође и TAR плус CIN, па отуда Тарчини.

Ysgeth (читај: исгет, значи: облик) даје Сигет, а ISGETHRIN значи: страшан.

Dwfr (читај: дуф(6)р, значи: вода), даје Дубровник, односно, Дубранац, Дубрава (16 пута), Дубравица (шест пута), Дурмитор..,

Ystrad (значи: долина), као и YSTRE значи: граница), односно YSTRED значи: појас), дају Истра.

Raid (значи: залив, рит), код нас Ритопек, Ритошићи.

Math (значи: свиња), а овде: Мат, Матаруге (два пута), Матарушка бања.

Gabr (читај: гавр, значи: коза), а овде: Габрене, Габрешевци, Габревци, Габрица, Габрили, Габрје, Габрник, Габровац, Габровница, Габровка Габрово.

Created with
nitroPDF professional
download the free trial online at nitropdf.com/professional

Got (читај: гов, значи: ковач), а овде: Говза, Гобеловина.

Bar (BARTH - земља); овај келтски префикс послужио је као суфикс: Дивчибаре. (DIW/AEL - одличан), у значењу: одлична земља.

Byddyn (значи: војска), из чега: Будим, Будимци, будин врх, Будинарци, Будиншчина, Будровац, Будровци.

Bran (значи: гавран, Врана), а овде: Бранешци (три пута), Браница, Браничево, Брањево, Бранин врх, Брањина, Брањинска река.

Brynn (значи: брег); упореди: Бринчуша, Брињани, Бриње.

Дин, Динар, Динара

Corddyn, с чим је у вези и PEN Y CORDDYN (значи: мала одбрана, а то је име и једног места, односно тврђаве у Вејлзу). COR може носити и значење „мали", „малени". С тим у вези упореди: Кордун (да ли је овај назив настао као именовање неке мале тврђаве на подручју данашњег Кордуна?).

Din (значи: тврђава), врло чест префикс у велшанским називима места, па отуда имамо и ДИНАР. С тим у вези, упореди: Динара (планина, итд.; нашла сам чак 76 назива на атласу претходне Југославије „динара" и још пет назина „динар").

На основу овакве врсте упоредне анализе јасно је да су моју пажњу посебно привукли и називи још неких врхова планина које налазимо на карти претходне Југославије.

РАНКА КУИЋ : СРПСКО-КЕЛТСКЕ ПАРАЛЕЛЕ
(6)

О називима врхова планина и река

++++++++++
Банија-област која се пружа у смеру планина. - Да ли је поред врха Дане некада текла брза вода. - Тринка, место поред кога се борила војска. - Тешкоће у систематизацији келтских суфикса у називима река на јужнословенском простору. - Вишегодишњи труд и систематско истраживање. - Шест Големих река и пет река под називом Каменица.
++++++++

Листа тих назива овде се не исцрпљује, али свакако може да значи још једну

димензију на основу које треба распознавати српско-келтске везе, утолико, пре јер су оне садржане у оном најважнијем, језичко-појмовном и зиачењском супстрату, а то значи у најстаријем, истовремено и најдуговечнијем трагу и доказу трајања једне људске заједнице, традиције и културе који ће, потом, кроз стотине и хиљаде година, бити и знаци једне изворне, аутохтоне културе.

Када је реч о називима врхова планина, брда и узвисина, овде наводимо неке од њих.

Arch (читај: арт, значи: медвед), а у Јадранском мору два острва: Арта мала и Арта вела (велика), при чему оба подсећају на медведа.

Ban (значи: врх планине), што је назив планинског, односно брдског врха који се помиње најмање 14 пута на простору претходне Југославије. Овде је важно нагласити место прилога AT (значи: у смеру, ка), с чим треба упоредити: Банат, благо бреговити предео, који се пружа ка брдима или планинама. Отуда и Ban плус „a" што прелази у Банија, у значењу: област која се пружа у смеру планина.

Banc (читај: банк, значи: брежуљак), с чиме, код нас, треба упоредити: Банковац, Банковци (место које је заиста брежуљкасто). С овим у вези је и назив Banon (значи: краљица, девојка), а код нас: Бановци. Овде има места за предпоставку да је то место у коме је обитавала, вероватно, супруга вође племена.

Bat, Bath (значи: врх), а исти назив (Bat) налазимо за један врх на планини Динара, као и за два врха на планини Козјак. Овде треба навести и следеће: Ba(s)t(h)in, у коме се, дакле, губе "s" и "h", тако да имамо Batin, што значи: на врху планине; на овим просторима имамо - Батинац! С овим је у могућој вези и Bathfa (читај: батва, значи: ковачница), као и Batog (значи: потковица).

Bare (значи, на корнијском: врх), који назив налазимо и код нас. Отуда, изгледа, и Дивчибаре, у ком је називу келтски префикс употребљен као суфикс.

Dana (на ирском, значи: брз, хитар), а на овим просторима: Данци, Дане (па се поставља питање: да ли је ту некада текла брза вода?)

Duw (читај: дув, значи: бог, божанство. један од богова), што треба упоредити са нашим: Дувно, Дуванско поље, Дуваниште.

Pridd (значи: тле, земљиште, предео), а на овим просторима Придјел и Придол. (Иначе у камријском, Pryden означава земљу Пикта). Велшански израз Prydain значи - Британија. Дакле, етничко име постало је назив за једно острво. Штавише, и становници римске Британије наставили су да употребљавају име Priteni, као назив за нероманизовано становништво северно од тзв. Autorine Wall. Од тога времена, велшански израз Prydyn означава Pikte, односно, њихову
земљу, пиктску земљу или земљу Пикта. Тај облик знали су и Ирци, зато што су имали блиске везе са Великом Британијом. Прилагођено келтској фонетици - Query Fene wuir тенис произвело је у староирском: Ceuithin, Cruthini, Pikti, како то закључује Ривет (281).

Brocco (значи: острво), изведеница је од Badger (значи: врес, вресиште, али може да значи и водена животиња и оштрозуб, при чему се Ривет, тумачећи британске топониме, опредељује за ово последње: оштра, зашиљена стена). Треба упоредити са: Броце, Брочанац (четири пута), Брочице, Броћка.

Trin (значи: битка, борба), с чим треба упоредити Тринка. Такође: Rhiadd (значи: лорд, господар, вођа), као и Cad (значи: борба, војска), треба упоредити са

Created with nitroPDF professional
download the free trial online at nitropdf.com/professional

Trinkarid. Наиме: Trin плус "ка" плус Rhiadd даје Trinkar(h)rdi(a)d (овде се губе „h" и „a"), одакле долази Trinka(d)rid (губи се „d"), тако да имамо Тринкарид, у значењу: овде се борила војска.

Mal (значи: сирово злато), што треба упоредити са: Малчиште, Малча, Мал, Радабиљ, Мал Врборак и Малешево.

Treban (значи: станиште, насеље), што треба упоредити са следећим називима: Требиње, Требевић, Требачка, Требарјево, Требелио, Требељево, Требеништа, Требесињ, Требеш, Требешево, Требуша доња, Требуша горња, Требијеви, Требишњица, Требишат, Требош, Требовац (два пута), Требовље, Трефрен (што су све називи насеља!).

Келтски суфикси у називима наших река

Посебну тешкоћу представљала је систематизација келтских суфикса присутних у називима река на јужнословенском простору. У радовима објављиваним у иностранству о овом проблему писано је тек спорадично. Резултати других истраживања су и даље несређени. Зато је било нужно улагање вишегодишњег труда и систематског истраживања, како би из врло обимне литературе, у којој се тек понегде помињу келтски суфикси у називима река, ови називи били систематизовани. Овде дајем следећу листу тих келтских суфикса, на коју ћу се, зависно од случаја, позивати:

- aba (ab); - ana (an); - ava (av, va); - asa (sa); - asca; - ak (acum, ako); - acium; ara (ar, ra); - atia - epa (eja); - eka; - eva; - ija; ica; - ina (in); - meton; - ona; - ska (isca); - ala; - ium (atium); - isso (isca); - ina (in); - ia (vidi - ija); - io; - eva; - atia (atium); - sessa; tia (vidi: - ija); - valium (vala); - ium.

Неке од ових суфикса налазимо у следећим називима наших река:

Под А:

Алдина река, Алин поток.

Под Б:

Бабрешка река, Бабуна, Бакина, Бедња, Бегеј, Берава, Берзаска, Бесница, Бирзава, Бистрица (девет примера), Битва, Бјелица, Блашица, Блнја, Бодоњски поток, Бојана, Бојна, Бојииска, Болнска, Болска, Борна, Босна, Божичка, Брајчинска, Браница, Бранинска, Бреберница, Брегалница, Бречана, Брегава, Бресаличка, Блесничка, Брестовица, Бреса, Брезанска, Брезница, Бриједжница, Брка, Брничка, Брњица, Бродица, Бручина, Брусница, Будачка, Буковица, Буна, Бутишница и Бутурица.

Под Ц:

Церанска река, Цетина, Црница, Црничка река.

Под Ч:

Чабранка, Чађавица, Чехотина, Чемерница, Чеотина, Чокордин река, Чекотинска река, Чубарска.

Под Д:

Дабашннца, Дапчевнца, Дашница, Давча, Далењска, Делен,ска, Дачина, Добра, Добрава, Дојкиничка река, Доња Лепеница, Дошница, Драва, Дреница, Дренска река, Дрежанка, Дрин, Дрина, Дротчина, Думача, Дуна, Дунав, Дурачка река.

Под Ђ:

Created with nitroPDF professional
download the free trial online at nitropdf.com/professional

Ђетиња.
Под Е:
Елешница, Ереник.
Под Ф:
Фојничка река.
Под Г:
Габерска, Гацка, Гарешница, Гињска, Глина, Глиница, Гложана, Гњица, Голема река (шест пута), Гомејница, Горуша, Грачаница, Грачанка. Градац, Градешка. Граштица, Грђевица, Грлишка, Гружа, Гурк, Гузајна, Гвоздачка.
Под Х:
Хух.
Под И:
Ибар, Идрија, Иломашка, Илова, Ишка, Ивановица, Ижица.
Под Ј:
Јабланица (четири пута), Јадар, Јадова, Јадовица, Јагњило, Јања (два пута), Јапра, Јаприца, Јарчина, Јасеница (два пута), Јасеничка река, Јасенова река, Јаворница, Јеласка река, Јелашница, Језава, Јошаница, Јошаничка река (два пута), Јошавка, Јованица, Јужна Морава.
Под К:
Каленићска река, Калуђерска река, Каменица (пет пута), Камешница, Карасо река, Карашница (два пута), Кашина, Кис-Дуна, Клина, Кобиљски поток, Кочевска река, Колубара, Колуњска река, Комарница, Копривничка река, Корана, Коритска река, Корманица, Котелењача, Ковачица, Козица, Кожњерска бистрица, Краљина, Крапина, Кратовска река, Краваричка река, Крчева река, Кремената река, Крена, Криваја (три пута), Крка (два пута), Крупа, Крушевица, Кубрешница, Кучница, Кујавча, Кумановска река, Купа, Купчина, Курјачка река, Кутина, Кутинска.
Под Л:
Лаб, Лабрвачка, Лахиња, Ласовачка, Лашва, Лазечка, Ледава, Лепенац, Лепеница, Лепешница, Лесница (два пута), Лисава, Лисина река, Лишња, Лочница, Лочањска бистрица, Лоња, Лопатница, Лубничка река, Луча, Луг, Лукавица, Луковац, Лужница (два пута), Љешница, Љиг, Љубарска река, Љубина (два пута), Љубљаница.
под М:
Мала Крка, Мала ријека, Мала Усора, Мали Дунав, Мали Рзав, Мали Струг, Маркова река, Марсенићка река, Масурицка река, Мат, Маздрача, Милатовица, Миљацка, Мирна (два пута), Мируша, Мислиња, Мисоча, Митрова река, Млава, Мљечаница, Модран, Мојанска река, Морава, Моравица, Морнова ријека, Мошта, Мрезница, Муховска река, Мургавица.

Тара, Тамиш, Тамнава

под Н:
Нутница, Нера, Неретва, Невљица, Нисарна, Нишава, Ништаица, Нивичанска река, Ношница, Новоселска.
под О:
Обница, Оборачка река, Огошка река, Опејничка река, Оплотница, Орљава,

Created with nitroPDF professional
download the free trial online at nitropdf.com/professional

Осаница, Осиња, Оскова, Осојница, Очанска река, Отешица.

под П:

Пака, Пакра, Патишка река, Пазински поток, Пчиња, Пецка река, Пениковска река, Пенуша, Пепељуша, Перућица, Песница, Петрошња, Пијавица, Пива, Пивка, Полскава, Пољаншчица, Поречка, Прача, Приштевица.

Под Р:

Раковица, Раља, Рама, Ресанска река, Расина, Рашка река, Ратевска река, Раваница, Равна река (пет пута), Речица (четири пута), Ресава, Ресавица (три пута), Растеличка река, Ријека, Риљачка река, Рижана, Рочињ, Рогожин, Росомачка река, Рудариа, Рзав.

под С:

Сана, Сапна, Сатешка река, Сава (три пута), Савиња, Себевачка река, Семетишка река, Ситница, Скрапеж, Слаковачка река, Слатина, Смиљанска река, Соча, Сосница, Сотла, Спачва, Спреча,

Стакевска река, Стара река (шест пута), Стари Бегеј, Стари Дунав, Страгарница, Стригова река, Стрма река, Струмица, Струна река, Студени Јадар, Студеница (два пута), Студва, Ступница (два пута), Субоцка, Суња, Сушица (три пута), Сушична река, Сутјеска (два пута), Сутла, Суторина, Сува река, Светија, Сврљишки Тимок.

Под Ш:

Шабовица, Шчавница, Шипковица, Шлепица, Шинка, Шујица (два пута), Шуметлица.

Created with
nitro PDF professional
download the free trial online at nitropdf.com/professional

РАНКА КУИЋ: СРПСКО-КЕЛТСКЕ ПАРАЛЕЛЕ (7)

Помамна река која се отима и пење

++++++++++++++
Сличност, понекад и истоветност суфикса. - Сви називи река никако нису преузети од келта. - Преузимање неких ранијих назива на које су додавани келтски суфикси. - Изворно српски називи река. - О природи позајмоца. - Река која долази са врха брега. - Река која пени као пиво. - Река гавранова. Брусничка река која брише све пред собом. - Гостиња као гостољубива река.
++++++++++++++

Под Т:
Тара, Тамиш, Тамнава, Таруна, Темница, Тетовска река, Тихаљина, Тимок, Тиња (два пута), Тиса, Тисовица, Толиса, Толминка, Топила, Топла, Топлица (два пута), Тополка, Тополовец, Товарница, Трава, Требачка, Требеш, Требишница, Требижат, Треска, Трибија, Трнава, Трновачка река, Трновчица, Трстионица, Турија (три пута), Турјаница.

Под У:
Уб, Учја, Угар, Угровачка река, Укрина, Уна, Унац, Уница, Усора, Утина, Увац.

Под В:
Валовицка, Вапа, Вардар, Варошка ријека, Ваташка, Велика (уз одговарајуће име помиње се 11 пута), Видрењак, Вијака, Випава, Вирштица, Витовница, Вогошћа, Волар, Вратна, Врба, Врбања, Врбас, Врбашка, Врбовачка река, Врла, Врлика, Врњика, Вучица, Вука.

Под З:
Забава, Зајаска река, Заломеска река, Замна, Заполжица, Зелина, Зепа, Згишћа, Златица, Злетовска река, Злоречица, Злотска река, Зрмања, Зрновска река, Зујевица.

Под Ж:
Жаба, Жираљица, Желевица, Железница, Жираја, Жировац, Жуковска река, Жупајевачка река, Жути поток.

Пошто смо навели ове називе река, треба нагласити да и поред сличности и понекад истоветности тих суфикса, то никако не значи да су сви ти називи река преузети од Келта. Врло је могуће да су према неким раније преузетим целокупним именима река Срби и остали становници ових крајева градили нове називе река употребљавајући те суфиксе.
Већ на први поглед јасно је који су називи тих река изворно српски: они који су настали од наших именица које су послужиле као префикс I које означавају саму природу дотичне реке. Као пример наводимо следеће називе: Жаба, Жути поток,

Created with nitroPDF professional
download the free trial online at nitropdf.com/professional

Видрењак, Врба, Врбања, Врбас, Врбовачка река, Вучица, Зелина, Згошћа, Златица, Злоречица, Злотска, Зрмања, Зујевица, Курјачка река, Ледава, Липа, Липац, Лопетница, Љешница, Љубљаница, Мирна, Мљечаница, Новоселека, Осиња, Пазински поток, Пенуша, Пепељуша, Песница, Пијавица, Порачка, Приштевица, Равна, Рогожин, Рудариа, Ситница, Струмица, Струна, Студеница, Сушица, Шипковица, Тетовска река, Топла, Тополка, Трава, Треска, Трнава, Угар, Јања, Јарчина, Јасеница, Јаворница, Калуђерска, Каменица, Кобиљски поток, Комарница, Копривничка рекка, Коритска река, Ковачица, Козица, Краљина, Краваричка река, Кремената река, Криваја, Крупа, Крушевица, итд.

За идентификовање природе позајмице најбоље ће нам послужити сами префикси: (за многобројне вокалне и консонантне мутације види: Schmidt Hubert, Rivet, Nicolaisen, Pokorny, Evans):

Aln, река у Вејлзу; дакле: Алин поток је наш назив преузет од поменуте келтске реке.

Bar, Barre (значи: врх брега), дакле: Барешка река, тј, она која долази са врха брега.

Bala (значи: језеро), Balen (значи: штит); Bal(ae)n даје Balin, односно Balaen (значи:
место где река извире из језера), дакле: Балинска река, она која извире из језера. Овај појам је настао од келтског (камријског) префикса са нашим наставком који је уједно и келтски суфикс „а".

Baban (значи: детешце), тако да би назив Бабуна могао значити малу реку.

Begegyr (значи: рогат), тако да би назив реке Бегеј могао да буде келтског порекла
(можда је некада ова река по свом току подсећала на рог, дакле: река у облику рога).

Berach (значи: кратак), а Bera плус келтски суфикс за реке „ва" даје Берава, дакле: кратка река.

Bir (значи: пиво), тако да би Bir(s) плус келтски суфикс за реку Ava, могли да дају назив реке Бирзава, чије је вероватно значење: река која пени као пиво (које су Келти волели да пију).

Beru (значи: тећи, прокувати), дакле: река која кључа.

Byth (читај: бит, значи: чизма), тако да назив Битва највероватније значи: река у облику чизме, што је случај и са реком чије је име Битава, јер ту имамо Bit плус Ava, што даје Битава.

Bol (значи: брег), тако да у назив Болнска река имамо Boln (што је камријска основица) плус келтски суфикс „Ska" уз уметнуто „н", а у значењу: брдска река.

Boregad (значи: битка), а имамо Боруна (Bor/uga/плус „na" даје Борна, у значењу: река сукоба; уосталом, из ове основице имамо и наш глагол: борити се.

Bran (значи: гавран), под којим именом имамо једну реку у Вејлзу, као и реку Branogi, што треба упоредити с нашим називима Браница и Бранинска. где су на келтску основу Bran додати
наши наставци: "ица" и "инска", тако да за обе реке добијамо значење: гавранова река, река гавранова.

Brig (значи: врх); код река Брегалница, Брегана и Брегава, заједничка је келтска (и наша) основица, у значењу: брег, јер: brig даје breg плус al плус Ница даје

Брегалница; осим тога, breg плус gall(t) плус nwyf даје bregalni плус ca/d/ (значи: битка, војска), тако да добијамо Брегалница, у следећем значењу: река са брега (с висине, одозго), где је вођена битка.

Bresych (читај: бресих, значи: купус), као основицу налазимо у следећим називима наших река: Брес(аљ), Брес(начка) река, Брес(товица), Брез(абска) река, Брез(ница), Брез(анска) река. У свим тим случајевима основица БРЕ (БРИС) је иста. Наша реч означава брезу. У нашем тумачењу, наше реке означавају оно што им казује име, док би по камријском биле у вези са поврћем (купусом). Иако је купус био врло омиљена храна код Келта, мало је вероватно да су ову културу гајили на свим тим рекама. Отуда и ово тумачење тих назива: река где добро успева купус (који, као што је познато, захтева много воде).

Bryn (читај: брин, значи: брег), што налазимо у називима Брничка река, Брњица река, а у значењу: река са брега.

Brodiron (значи: браћа), што као основу налазимо у називу реке Бродица; ово долази од brod(орион) плус и плус cad (значи: битка, војска), што појму Бродица даје значење: река браће из борбе. У Вејлзу једна река носи име Бродин.

Bwth (читај: брус, значи: збрка), док BRWS (читај: брус) значи: четка, метла. Отуда назив Русничка река тумачимо као: ускомешана река, или река која брише све пред собом.

Bwyd (читај: буд, значи: храна, месо), тако да име Будачка тумачимо као назив за реку која пружа храну.

Bwcb (читај: бук, значи: бука) тако да у називу реке Буковица1 имамо BUK плус OV плус суфикс ICA, тако да ово име значи: река која бучи (уосталом, и у српском имамо „бук" и „бучати").

Bun значи: жена, девојка, док BUNA значи: мноштво, милион, тако да назив наше реке Буна тумачимо као: женска река или река са много воде (што је с реком Буном случај, јер она буквално шикља из стене као готова, велика река).

Bwthin, (читај: бутин, значи: колиба); корен назива наше реке Бутишница видимо у келтском префиксу „бт" плус „ис" (значи: испод) плус „ни" (зиачи: ми, наш), плус CA/D/ (значи: бојиште, војска), тако да с уметнутим „и" добијамо име које значи: река уз колибу испод нашег бојишта.

Da (значи: стока), Dafad (значи: овце), Barth (читај: ба, значи: огњиште, земља). Cad (значи: битка); тако име Дабасница (ДА плус БАС плус НИ плус ЦА/Д/), тумачимо на следећи начин: река где се налази наше огњиште и стока уз бојно поље.

Dau (значи: двострук, два), Cad (као горе), Dychynne (читај: дичине, значи: осветлити), келтски су називи које налазимо у корену имена реке Давча, које би значило: река где су се сусреле (бориле) две војске. Такође, и у називу реке Дичина: ДИХ(Ч)ИН(Е), плус келтски суфикс за реку, тако да имамо ИНА плус ДИЧИНА, из тога сажимањем добијамо: Дичина, у значењу: река где се при светлости (дана) нешто одиграло (вероватно битка).

Dobr (значи: награда), Dobhar (на галском значи: вода) налазим у називу река Добра и Добрава, при чему Добра тумачимо као: река награда, а Добрава као: река-вода.

Drawen је састављено од Draw (читај: драв, значи: тамо) и "en" (од „YN", што значи: наш), тако да име реке Драве добијамо од Drav плус „а" (скраћени суфикс за

Created with nitroPDF professional
download the free trial online at nitropdf.com/professional

реке), у значењу: она река тамо. Осим тога, Енвау нас обавештава о постојању реке која се зове Drawen.

Draen (читај: дрен, значи: глог) и CH (значи: скичати) и Dring, као основу налазимо у називима река Дреница и Дренска река (ДРЕН плус ИК плус скраћени келтски суфикс (AB)A), тако да имамо значење: Глогова река.

Dring (значи: пењане) налазимо у имену река Дрин и Дрина (постоје три реке са суфиксом „-а"). У нашем тумачењу, Дрин је река-пењачица, а Дрина (Са келтским суфиксом „-а" означава помамну реку која се отима и пење, која је пуна брзака. Напоменимо овде да Ривет и Енвау тумаче ДРУНЕМЕТОН као свето место.

Duw (читај: дув, значи: божанство, један од богова), док Dwfn (читај: дувн) значи: дубок. Отуда назив наше реке Дубница (DUB, плус NI, у већ наведеном значењу, плус CA/D/, у већ наведеном значењу), тако да овај назив тумачимо на следећи начин: битка код наше дубоке реке или река нашег борбеног божаиства.

Dwn (читај: дун, змачи: таман, мрк); отуда Дуна (DUN плус A, што је скраћени суфикс за воду, што даје Дуна, у значењу: тамна река); Дунав (DUNA плус AV, сажимањем даје Дунав у значењу: тамна река; друга могућност је следећа: DUVN плус AVON даје DUNAVO, у значењу: дубока река).

Gabros, Gafr (читај: гавр, значи: коза), као корен налазимо у називу Габриска река; GABR плус ISCA (келтски суфикс за реке), одакле наш назив, у значењу: козија река.

Gwychr (читај: gac/h, значи: храбар, помаман, дивљи), тако да име реке Гацка, можда долази од GAC(h), плус суфикс „-ка", што даје Гацка, у значењу: дивља река.

Garan (значи: рода), налазимо у називу реке Гарашница, што долаэи од GARAN плус наш наставак „-шница" (као код Требишњице, итд.), тако да имамо следеће значење: река рода. (И у Вејлзу постоји река Гаран).

Glwyn (читај: глин, значи: долина), што доводимо у везу с називом наше реке Глина. Наиме, GLIN плус скраћени суфикс „-а", даје Глина, у значењу: река долине. У Вејлзу постоје реке Glyngyn и Glyn. "Можда је израз настао од GUN плус келтски суфикс эа реке INA што је дало GLININA, а онда сажимањем GLINA, опет у истом значењу: долинска река, река долине.)

Grad (значи: достојанство, углед) и Can (читај: кан, значи: песма) налазимо у имену реке Грачаница; наиме GRAD плус KAN плус скраћени суфикс за келтске реке KA, тј. ISKA-SK, што сажимањем даје ICA, тако да добијамо Грачаница у значењу: достојанствена река.

Далеко би нас одвело набрајање свих могућих сличних назива за наше реке који подсећају на келтске. Због ограничености простора овом приликом морамо се задовољити наведеним примерима, препуштајући огромну већину паралела за нелико дело - другом приликом.

РАНКА КУИЋ: СРПСКО-КЕЛТСКЕ ПАРАЛЕЛЕ
(8)

Келтске богиње река и воде

+++++++++

Created with nitroPDF professional
download the free trial online at nitropdf.com/professional

Називи река најдуже чувају своја изворна имена. Брегана и Брегава и келтска богиња воде Бригит. Историјски споменици сведоче о реци Сутли у 14.веку. - Прасловенски назив. - Тамнава под Влашићем. - Река богиње Ане са брежуљка. - Река Уна и њено помињање у 13.веку. - Река Сана и подручје које су насељавали Јаподи, једно о келтских племена.
++++++++

Одавно је позната чињеница да управо називи за реке најдуже чувају своја изворна имена, и да се та имена у најмањој могућој мери мењају. Целокупна Европа густо је посејана келтским именима река која су се до данас сачувала у препознатљивом облику свуда тамо где су некада пролазили или обитавали Келти, а најприродније је да су њихови први називи за дотичне реке били везани за имена келтских богиња воде, за које су древни Келти веровали да бораве у води.
Те реке су, у првом реду Бојана, Брегава, Брегана, Дана, Дански поток, Дунав, Сутла, Ријан, Тара, Неретва, Сава, Врбас, Вардар. Брегава, Тамнава, Врбања. Ибар. Усора, Корана, Колубара, Јадар, Сана, Требишница, Уна, Добрава.
И код Келта, као и код Срба, богиње воде су највећим делом женског рода:

БРЕГАВА, Брегана

У Хрватској и Словенији постоји река БРЕГАНА, а у Херцеговини река БРЕГАВА; називи су настали од имена келтске богиње воде, BRIGA или BRIGIT; акценат је на „и": BRIGA. Дакле на име богинње BRIGA додан је велшански суфикс за реке: - ANU/ANA: BRIGA плус ANA, и сажимањем два А настало је BRIGANA. Иначе, именица „brig" значи - врх, врх брега. Пуно значење БРЕГАНЕ јесте: Река КЕЛТСКЕ (тачније - ирске) богиње воде, или Река БОГИЊЕ Ану (велшке) СА ВРХА БРЕГА? Наведимо и реку Брега у Словенији.
Такве основице имају многе реке у Европи. То је случај, на пример, у Немачкој: Bregana (Wurtenberg); у Швајцарској Breganz (od Brigantia); реке Брент и Браинт у Великој Британији, река Бергунда у Норвешкој, итд.
На Балкану Келти су бивали у више наврата, а доказано су били присутни у 4. веку пре н.е. Иако је табу у веэи бележења имена, на пример река, трајао све док је трајала стара келтска религија, ипак, та имена река остала су, тако да кажемо, записана у усменом предању о називима тих вода.
Са суфиксом - AVA, (Трубачов, наводи 17 река у околини Дњепра. Он наглашава да је суфикс - ava - прасловенски, тачније: пресловенски. Но Барићу је то пре - индоевропски суфикс. Такво мишљење заступа и Безлај (I,24) и Вујчић (24). КОРЕН је келтски; није римски, није ни илирски. Док Dickermann верује да је „брег" настало од словенског „брег".
У ствари, BR1GA је брег-тврђава и назив припада раном пре-келтском раздобљу. Једно келтско племе, BRIGANTES, помињу Сенека, Јувенал и Тацит, као и Птоломеј. Седам олтара било је посвећено богињи Бригантији, а Brigantia је било име и за једну племенску богињу и за име реке. Касније се јавља и ирско име BRIGHID, велшанско BRENIN што ће рећи „краљ", а то је постало као изведеница од британског „brigantinos". Име BRIGANTIA увелико је употребљавано и ван Британије.

Осим горе наведених, имамо називе који су постали као непосредни деривати поменутог имена; BREGANCA у Португалу, а било је и BRIGANTES у Ирској (Птоломеј) затим BRIL у Француској и Briges, такође у Француској. На европском континенту појављује се са различитим суфиксима: BRIGENTIO у области Pannonia Superior, па у Мађарској: Szony, Brigaecium у Шпанији, Brigiosum - од кога је настало: Brioux, у Француској.

Осим тога, јавља се и као други епеменат: Eburobriga у Галији, затим Litanobriga, а у
Шпанији као: Mirobriga, Nemetobriga и Segobriga. Једна опширна мапа „брига" имена може се наћи и у S. Piggott - овом делу „Anicient Europe" а такође и у једном чланку E.Rix-a.

У ЈАЗУ I,622 напомиње се да је БРЕГ словенска река; " тако исто наводи се и у Базлајевом делу за Брег, Брегана. Опширније о њој расправља Ривет. Иначе БРИГ је стари Келтски придев и значи - висок, а на велшанском и бретонском „bre" је - брег. Исто то значи и на ирском само што још има и акценат на последњем слову: БРЕ.

У ЈАЗУ, имамо следеће податке: Брегана: 1. два села у Хрватској, 2. поток који код оног првог утјече у Саву. 1875 Регул. Сав. 5,73.; Бреганица ф. два села у Хрватској, 1875.. - БРЕГАВА, ф- вода која извире под планином Хргудом у Херцеговини и протјечући испод града Стоца утјече у Неретву. Вук, Рјеч., 42 а. Земљоп. бос. 3.58, Гласник 50.Е је по јужном и источном говору од е, за то у западном говору пишу БРИГАВА."

Паралелу са нашим језиком повлачи Скок: „бријег м. (Вук) (13. в.) свеславенски назив: 1. уэвисина, collis, 2. обала ријеке или потока, рипа; без рефлекса у балтичким језицима... Праславенска посуђеница... хидроним у изведеницама (Брегалница, Брегава у Херцеговини, Бријежница..." (Скок, I, 210).

У листи личних имена и презимена у Доњој Бретањи имамо следеће податке за поједине породице: BREGAN, le Breguello, Briguero (на стр. 4).

Иначе, овде да нагласимо да је ан-ана, интензивни суфикс за келтске реке.

Сутла

На старом бретонском језику постоји именица suilt женског рода у значењу - око, такође и на старом гелском а у Доњој Бретањи презимена изведена од те речи. Suillec, Suilliec).

„NANSHUTAL се јавља као „вештичина долина", а једна келтска богиња воде, реке, налази се у имену NANTOSULTA.

Први део ове сложенице значи мала река, поток и у овом случају служи као префикс NANT, док је други део: SULTA, везан за име древне ирске богиње SUL од; именице SUIL, што значи - око. Иначе SULTA, у Вејлзу била је богиња победе и рата, док на велшанском „нант" значи извор.

Ако израз NANTOSULTA схватимо као сложеницу од NANT, спојнице -O-, (честе у
келтским језицима иначе према камријском „O" значи - од) имамо следећу слику: NANT-O-SULTA;
метатезом SULTA, лако постаје: SUTLA, дакле: POTOK SUTLA или речица богиње SULTE.

Created with nitroPDF professional
download the free trial online at nitropdf.com/professional

Код нас имамо две реке: СУТЛА И СОТЛА, вероватно истог порекла; прва је у Хрватској, друга у Словенији.

У историјским споменицима она се јавља у 14, веку. Наиме, тада је записан њен први назив: ЗАТЕЛ (1303. године), а затим Сател (1304): Зотел (1305). Зател (1308), ЗОТЛА (1322), Зотел (1334), Затол и die Zatel исте године, aqua SATEL, die Zalter, 1389. године. Касније године 1379. поприма распознатљив облик; die SOTL; Zattel (1438) ZOTLA FLUM (1475). Сатл (1490), die Zatl (1493); у 15. веку: „gegen den Zatl", Сотла, итд. Најстарији назив у ствари, је ZONTLAE са назалним „О", предсловенског порекла. Наилазимо и на предсловенско *СОНТУЛА, *САНТУЛА.

По ЈАЗУ XVI, стр. 79:

„СУТЛА, ф. име ријеци на граници између Хрватске и Штајерске. Постало од Сатла, те према томе има и СОТЛА и СУТЛА. Eccelsis e Georgii de Sothla. Ткалчић мон.' Загр. 2. 98. - 1348. „ubi fluvius Zothla influit in ipsum fluvium Zane (опис међа посједа града Сусједа, 1348 - Cod. dipl. II, 281, СУТЛА Сутла ф. опћине у Згб котару... Сутлански као именица села, као придев уз села: СУТЛАНСКА ПОЛАНА, СУТЛАНСКИ ЛУКАВЕЦ, СУТЛАНСКИ ПОКЛЕК, и СУТЛАНСКИ СТРМЕЦ. - 1875... - Сутлић презиме изведено од имена или надимка: СУТЛО, СУТЛА, СУТАЛ (1875 - Само презиме у Загребу; 1876; - СУТЛОВИЋ од Сутал... СУТО-ја. мачно hypoc. од СУТАЛ надимак једној кући Фабијанића у Пагу.".

Дикерман сматра да је етимологија реке СУТЛА нејасна, али наглашава да је назив прасловенски. Име не постоји у Тутчевој листи словенских имена река; нема је ни код Rowazdowskog. Корен није ни римски ни илирски. (Вуј, 188-189). У Вејлзу постоји Afon Swtan (Река Сутан).

Имамо и облик Nanto-svelte (Дат): XIII 4542 Belgica: Mediomatrice.

У Пјер-Грималовој Светској митологији читамо: „Nantosuelta је чисто келтска богиња". Према истом аутору, она је била супруга бога Sucelles-a, а он је „силни задавалац удараца", (-ковач).

Семантички процес описивања, идентификације, као и сам симболизам и персонификација увек се осећају у процесу који је карактеристичан за рађање једног ономастикона", пише М. Павло
вић у студији" "De l'appelatif a l'onomastique".   .

Ботињу НантоСулту први помиње Цезар као богињу рата и победе у делу De bello Gallico. Тог имена богиње нема код Rowazdowskog, ни код Трубачова.

Тамнава

У ЈАЗУ (на стр. 57) читамо следеће податке о тој нашој реци: "ТАМНАВА, ф. географ. име. У Рјечнику Вукову с назначеним акц. (1. у Србији вода, која извире под планином Влашићем и утјече у Саву иэмеђу Забрежја и Палежа: ein Fluss im Serbia; 2. кнежина око те воде. Gegen an dem Flusse ТАМЛАВА, ТАМНАВА имена мјестима, водама и т.д. с таквим наст. код Брегава). ‚Пре бих волела у Тамнаву скочити, но да село оставим'. Шапчанин 1.109".

„ТАМЛАВА ф. исто што ТАМНАВА, у Рјечнику Вукову, с назнач.акц. (Види Тамнава и у Ивековићеву (глас се Н из М промијенио на Л, види Тамнава).

Франце Безлају у делу SLOVENSKA VODNA IMENA, Љубљана 1958, У другом делу објашњава постанак тог назива.

Сматрамо да је назив наше реке ТАМНАВЕ дошао у ствари од имена келтске

Created with nitroPDF professional
download the free trial online at nitropdf.com/professional

богиње племена Думна, богиње АНЕ, тј. АНУ, Назив AN-NAN-а има и једна река у Шкотској и много их је у Вејлзу под називом АНАВА, Код Riveta налазимо TAMEIA RIVER. На другим местима то је богиња DOMNAN. Дакле:

ТАМ плус ANAVA даје TAMANAVA, сажимањем TAM(A)NAVA) даје TAMNAVA. ANAVA у себисадржи две келтске богиње: ANU и ANAVU, тачније богињу ANU и реку AVU... Иначе на велшанском ТОМ је брежуљак, могила, па би ТОМ плус ANAVA дало: TOMANAVA, где се О мења у А: ТАМАНАВА, Тамнава, у пуном значењу: РЕКА БОГИЊЕ АНЕ СА БРЕЖУЉКА.

Богиња АНУ је сматрана за врло бесну, што се тумачи и из следећих британских примера назива река: TWYM(f) - грозничав, бесан. Према томе имамо и ово тумачење: TWYM плус ANAVA, даје: ТАМАнава, а сажимањем: TAMNAVA, у смислу: РЕКА ГРОЗНИЧАВЕ(БЕСНЕ) БОГИЊЕ АНАВЕ.

Уна

Име наше реке УНА у себи садржи и келтски речни суфикс -na (скраћени облик суфикса -ana), који већ сам по себи упућује на најстарију келтску богињу воде - ANU, и самим тим и на воду (реку). У Вејлзу, као што смо већ напоменули, има велики број река - ANAVA које у себи садржи два келтска суфикса за воду: -ana, и -va (од -ava); такође има и упечатљив број река ALAUNA. Богиња ANA или DANA, митска је мајка древних Келта, из последње
генерације богова који владају земљом. У гелским легендама говори се о чудотворним грудима богиње ANU (на гелском то је De Chich a Anann).

Река УНА се у нас помиње у 13. веку; назив је врло старог порекла са пресловенским суфиксом. Прво се јавља на латинском као UN (1240) затим "1258) као UNA, VNA,(1697) као UNNA - као рика Унна, имамо и Unec као UNECZE (1295. година).

Корен није ни римски, ни илирски.

Име може да се изводи из назива келтског племена DOBUNI. Пошто изгледа да је име Уне постало од ALAUNA - онда би Алауна значила назив богиње и реке са стене (al - stena). у Великој Британији има барем 11 назива за реку ALAUNA. Постоји u ALNA river (исто). Скраћени облик веома подсећа на постанак назива реке RONE која је постала од BEBRONA.

Келтско племе DOBUNI планинско је племе као год што је UNA планинска река. У Норикуму боравило је једно племе, Alauni и њихова богиња била је Alouna. На западној обали Британије постоји град no имену ALAUNA а и река, ALAUNUS, док у југоисточној Галији налазимо ALAUNIUM. Без сумње, како сматра Хенри Хуберт, та имена налазе наставак трајања у модерним називима као што су Alleaume Allonnes. Птоломеј наводн листу насеља (POLEIS) племена DUMNONA у Шкотској, и у њој налаэимо и ALAUNA, а и Ravenna такође помиње ALAUNU. У Британији и данас имамо ALLAN WATER чији је први део назива везан за ALAUNU. У Нортумбрији и данас постоји река по имену ALN које је изведено из назива реке ALLAUNA.

Сана

Келтско плее SENONI било се раширило no Италији, по Галији а било их је све до Египта. Сенони, који су се кретали посвуда, ту и тамо су образовали мала

Created with
nitroPDF professional
download the free trial online at nitropdf.com/professional

насеља у Галији и другде, на пример: Senon близу Бордоа у Француској, и Сенон у Бечу. Били су и у Белгији где су живели неко време. У Pas-de-Calais-u Sainz-lez - Hautecloque постојао је некада SENONIS, а и SENON у области Мезе истог је порекла.

Ливије нам пружа листу народа од којих је Bellovesus организовао своју војску, и међу њима помиње и SENONE, а то је документ, како кажу стручњаци, од огромног значаја, јер представља основно груписање галских племена. Сенони Италије су управо они исти СЕНОНИ у Галији. Као и Бои, они су се посвуда кретали и као и Бои могли су да буду и међу панонским Келтима. Управо та претпоставка наводи ме на помисао да су они, по којима је и француска река Сена добила име, могли дати своје име и нашој реци САНИ. Мењање „Е" у "А" честа је појава у келтским језицима. (Види на пример велшански SANNAN).

РАНКА КУИЋ: СРПСКО-КЕЛТСКЕ ПАРАЛЕЛЕ(9)

Морава - плаховита река девојка

++++++++
Сана као богиња реке Ане. - Име келтске богиње Сабрине садржано у називу реке Саве. - Река богиње реке. - Келтско порекло назива Дунав. - Келтска богиња Дану. - О називу реке Дрина. - Богиња реке храстове шуме. - Први помен реке Неретве у 12.веку. - Три Неретве у књизи украјинских стручњака о словенским рекама. - Келти су имали сопствени назив за море. - Хировита краљица духова.
+++++++++

Река САНА, КАО AFON SANNAN наводи се десет пута у Вејлзу: Aberysynnan, Aber SANAN (1558-82), ABER SANNAN (1818) и SANNAN (1830) итд.

Наша река САНА налази се управо у оном делу бивше Југославије (у Хрватској) где су боравили и Јаподи, који су, према тврђењима келтолога, управо келтско племе, и где имамо неколико келтских река (Види Уна, Корана итд). И ова река има у себи онај незаобилазни елеменат који означава келтску богињу воде: дакле ANA, најстарија келтска богиња. Река
САНА на тај начин у себи садржи и име богиње воде и, вероватно, назив келтског племена СЕНОНИ. Пуно значење јој је, у преводу на наш језик, РЕКА БОГИЊЕ АНЕ.

У књизи Трубачова, у листи архаичних словенских имена река нема Брегаве, Тамнаве, а за реке на суфикс-ava он даје само називе на основу биљака и дрвећа. За Тамнаву каже да је преславенска; нема ни Сане.

Корана

Created with nitroPDF professional download the free trial online at nitropdf.com/professional

И ова наша река има исти келтски суфикс за реке-ana. Иначе већ сам суфикс-а значи: тећи, а садржан је у суфиксу -ana и у имену келтске старе богиње ANU(ANA)

Управо у оном крају где има више келтских река, налази се и данашња КОРАНА. У Книновој студији о именима места на острву Манкс, налазимо и листу келтских назива међу којима и CARRICH - у значењу: стена (стр. 183). Ту је и властито име CARRION изведено од горње именице: CARNAN је - стеновито брдо, истовремено и географски појам: CARRICK YN OAIE у значењу - стена са гроба. Такође има carraig blaeg - мала стена. На ирском стена се каже - CARR (читај: кар).

По Барићу, речни суфикс anna је келтски суфикс за реке, нарочито у примеру реке КОРАНЕ. Како Покорни наглашава - anna је изванредно редак у илирском, а не налази се ни у листи илирских имена код Вујчића. (Барић наглашава да га сусрећемо у иберској ономастици и представља суфикс за реке на западу Европе). CARRO (читај: каро), по Ривету, далеко је
учесталији као први елеменат у сложеницама, него као други. По Николаисену честа су келтска имена река на Kar у значењу камен, каменит. (Кар, промењено у Kor; примери у Schmidtovoj студији). На камријском камен се каже: carreg (читај: карег), а стеновит caregor, или cerigog.

Дакле келтска основа је у свим случајевима kar или Kor, па према томе име реке КОРАНЕ тумачимо на следећи начин:

KOR плус суфикс за реке, који је уједно и најстарија келтска богиња ANA; дакле, КОРАНА у значењу: КАМЕНИТА РЕКА (БОГИЊЕ АНУ, АНЕ) ИЛИ СТЕНОВИТА РЕКА БОГИЊЕ АНЕ.

Сава

И река Сава садржи у себи име богиње реке, SABRINA. Да је Сабрина келтска богиња воде потврђује и Ривет. Можда је основица њеног имена, То јест први елеменат, -SAB, са мутационом променом "b" у "V" дало основу за нашу реку.

Иначе, -INA је потврђени суфикс за келтске реке.

SAB(V) плус AVA (стари келтски суфикс за реке) даје: САВА, у значењу: РЕКА БОГИЊЕ РЕКЕ. Дакле, река је овде индиректно двапут наглашена, што је и логично с обзиром на њену дужину и значај.

То име је повезано са неким другим именима река, као на пример: SABA, SABIS амбре (у Велгији), Savara евре, (Niortaise, Nantaise) и следствено томе Sevres (Seine-et-orise, у Француској. SABATUS (река Bruttiuma); такође SABRONA од које је постала стара ирска река SABRANN, река у Корку. У последње време спомиње се и река у изразу AD SABROS, што је можда име реке која је тамо позната као DURBIJA. Rostaing корен SAB - сматра пре-индоевропским, али јасно је да се он јавља у келтском уз додатак садашњем имену. SAVERNAKE има исто порекло, а постоји и неколико осталих у листи Покорног у ZCP XXI (1940) Према Rossu (1967) САБРИНА ЈЕ име богиње које лежи испод имена реке. У Енглеској имамо реку SEVERN.

Дунав

Река Дунав често се спомиње у нашим северним крајевима, у народу, као Дунаво, што већ само по себи подсећа на келтско порекло тог назива: DUVN плус

AVON, са испадањем 'D' и скраћеним суфиксом: - AVON у - avo.
Међутим, објашњење тог назива је мало компликованије. Од имена древне келтске
(поближе: ирске) богиње DANANN или DONANN (које се јавља и на јужној обали Балтика и представља келтску „МАЈКУ БОГОВА", или DANA, DANU вероватно је постао и назив за једну словеначку речицу: ДАЊСКИ ПОТОК. Она се у Словенији јавља и као DAUNA, па је назив наше велике реке могао постати на следећи начин:
Древни називи река са истом базом јесу: DANUVIUS (келтски „DAOY" DANOYIOS (*DANUYIOS) даје DANUBE (наш ДУНАВ). Покорни изводи назив из DANU - река (јер „да" значи „течан, тећи"). У ствари, назив потиче од имена келтске богиње DANU са којим су везани многи континентални називи река: Дон у Русији, итд. (Руски Дон познат је у древна времена као
TANAIS, DON из Ајшира и DONWY у Вејлеу.) "Многа галска лична имена, као што
су Dannorix, *Segodanios показују сличан облик. (Рив. 329).
Дакле, од основице *DAN или DUN плус префикс за реке -av постаје ДУНАВ у пуном следећем значењу: РЕКА БОГИЊЕ ДАНУ.
У Британији имамо следеће реке изведене из те основице: DON RIVER (у Абердинширу), такође истоименарека у Co.Daramu, затим се јавља у називу места Донкастер, и у називима реке DONVI, DOON, DORCE, итд. И на Балтику имамо реку Danann, а у Вејлзу DON, DONwy, Dyfr, DONWY итд.

Дрина

На већ поменути келтски суфикс за реке Ina завршава се и име наше реке ДРИНА. Тај суфикс за реке није ни илирски ни римски (Види: Списак илирских и романских префикса за имена река код Вујчића). То је потврђени келтски суфикс за реке, као у реци Сабрини (исто).
Први елеменат у називу наше реке ДРИНЕ налазимо у једној речи у већ скоро изумрлом келтском језику са острва MANK; та реч је:
DHRINE (Kneen, Place - Names of the Isle of Man, стр.153) где је она објашњена као AWIN NY DARRAGH (река храстове шуме). У суфиксу -ina подразумева се и модификовано име богиње воде; према томе, наша ДРИНА могла би се, можда, објаснити као келтска река у значењу: БОГИЊА РЕКЕ ХРАСТОВЕ ШУМЕ.
у велшанском има реч DRAEN, DREINOG- трновит, трн. Као и именица dar, darwen, у значењу: храст; затим: DRING - пењање, падина. Ова последња наведена реч подсећа на слапове воде, реке. У ствари, Дрина је брза вода са јаким слаповима, и можда је њен назив постао од доказане келтске основице - DRIN(g) плус доказани келтски суфикс - INA, у значењу: РЕКА БОГИЊЕ ВОДЕ (великих) брзака.
Да су обале Дрине данас богате шумама, свима нам је познато: тамо се секу вековна стабла и Дрином упућују низводно. Да су многе од тих шума храстове, такође је чињеница. Можда је храстових стабала у старо време када су Келти пролазили тим крајем било у још већем броју.
Храст је и иначе келтско омиљено дрво, што показује и чињеница да је храст био божанство, а да је из келтске речи која значи „храст" изведен и назив главног жреца - свештеника, ДРУИДА. Дакле, по своме суфиксу, наша ДРИНА је река богиње воде, а по основици вероватно келтска.

Неретва

Први помен Неретве на словенском језику као НЕРЕТ, јавља се код попа Дукљанина, дакле НЕРЕТ (12.век) а Neret или NARO је раније име у римским документима: „NARON sive NARO; Narenta; Студо претпоставља да је илирско: „НАРЕНТА", 1. век А.Д. од илирског племена Наренси".

Ровездовски напомиње да је назив вероватно италски.

Неретву не налазимо кад Трубачова у листи словенских река; Скок је уврштава под NORIN, на месту дрвање Нароне (по Плинију објашњавајући суфикс -ona, са грчком верзијом илирског суфикса -an, упоређујући: Narbo, Narbonnae); он такође спомиње Ribecoovo објашњење етрурског "nara", "ner "nera" - „ipa sua neri" ("ola hic acquae") и израз „nara", „nera' објашњава на латинском: "acqua sorgiva"; и томе додаје објашњење по грчком Nereides", па закључује да је то пре-индоевропски и улази у медитерански субстрат.

Маретић инситира на пре-словенском корену "ner", и реку НЕРЕТВУ упоређује са севернобалтичким хидронимом, NERTHA, NERETA.

Пошто се NEREHTA, Nereta и NARO може наћи и на територији Русије, прецизније на северу Балтика, Маретић верује да су Словени променили NERENTHA у НЕРЕТВА, јер им је то више одговарало.

Украјински стручњаци у својој књизи о словенским рекама наводе ТРИ НЕРЕТВЕ без икаквог коментара о томе да ли су оне, или нису, словенске; а области у којима се налазе нису медитеранске него балтичке.

Да порекло назива наше НЕРЕТВЕ није из илирског извора доказује податак да се суфикс - VA за реке не појављује на листи илирских корена ни наставака за реке. Ни на Барићевој листи илирских коренова или суфикса га не налазимо. Врло мало података сачувано је из илирског доба, па је врло тешко реконструисати речи и њихова значења.

Пошто је наша НЕРЕТВА повезана са балканским субстратом, претпоставили смо да њен назив можда потиче из келтских језика. Суфикс - wy (читај: ва), по Ривету је доказани келтски суфикс за реке, јер се он налази у рекама у Вејлзу: Conwy, Tywy; он у ствари долази од древних келтских наставака за реке: AVA, AVON, abon, итд; сви они су наведени као келтски суфикси за реке код Холдера, Форстера, Траутмана и др. и налазе се у случајевима првенствених, примарних хидронима (Без, I, 56).

Сада када имамо пуне доказе за речни суфикс келтског порекла, да видимо како стоји ситуација са кореном. Први део именице НЕРЕТВА, neret управо је онај који претходи суфиксу - VA, а то је у ствари прва реч која претходи првом не-латинском помену те реке. По Вујичићу она није римског порекла. Значење корена NER, по Меретићу, јесте „норити, понирати или амбис". И Безлај, под унеском NARTE, што по словеначком значи исто што и Fussbrucken *(nartet), али закључује да то не решава проблем, јер је само пуста претпоставка.

Покорни бележи реч NERTH као nertain тј. СНАГУ и ставља је у листу ирских речи (Пок. 3,785). Та иста реч на галском значи: снагу, моћ; према томе, основица је келтска: NERTH плус VA > NERTHVA, а са протетичким „е" НЕРЕТВА.

Постоји, сматрам, и још једно, нама ближе, објашњење: NERA је келтска богиња и уједно и река (REE) и у себи има оба елемента: Богињу воде и реку. Пошто овде

имамо и келтску речицу -ТО-, можда је њен назив постао на следећи начин: NERA-to-AVA (упореди са Нер-то-бри-га, местом у Галији). Дакле NERATOAVA, сажимањем вокала даје НЕРАТВА, што уз промене „А" у „Е" (нпр.: VAR-agri у Ver-agri даје НЕРЕТВА.

Област NERT, као ономастикона, веома је раширена у Европи и садржи далеко више примера но што су наведени у нашим етимолошким речницима или у словеначким. Тако на пример:

У Галији: NERTHFAWR - тврђава; NERTOBRIGA - место; NERTOMARUS, COBNERTUS, Esunertus - све су то имена значајних личности у Галији.

На Сев. Балтику: nerehta, nereta, река.

Такође у Галији, у значењу господар, господарица, вођа/ и од ethniu другог назива за
nert као богињу, имамо следеће изведенице:

У Шпанији: река NERVION, близу Галисије; затим: -La Punta de Nerium, Nerga, близу Вигоа на мору, Nerium, La Punta del Rocundo;

У Белгији: река Nerven - Nervii, становници садашњег Бребанта;

У Аустрији: Neriques - Норици, становништво близу данашњег Клагенфурта.

Иначе богиња ETHNIU, водена богиња Камра, звала се NER-ethniu.

Дакле, трећа могућност је:

NERET (значи хучу) + VA > НЕРЕТВА.

Морава

Једно белгијско племе (клан) звало се Клан Морна и тако се помињу у најстаријој песми циклуса о хероју FINN-u. Хенри Хубер претпоставља да су то можда били MORINI из Па-де-Калеа који су и сами Белгијанци. У Вејлзу имамо две реке: MOREN и MORIEN. Иако су Латини имали реч mare за Море, то не значи да су Келти од њих узели ту реч; Келти су знали за појам мора свакако још много пре но што су се срели са Римљанима. На велшанском, корнијском и бретонском, море се каже MOR, а на ирском: muir. Постоје два британска имена: лично име британског краља - MORI морски краљ и племе MORINI у Галији; раширена је и употреба *mori, *MORI за унутрашње воде и реке: (МУРТЕНЕРско језеро у Швајцарској); затим, VINDMORA у Британији. Био је и MORIDON у Шпанији. У велшанском речнику имамо реч: nior-forwyn - у значењу: вила бродарица. Постоји и именица morgamais - у значењу: ушће. Именица MORWYN значи - девојка, девица.

Сматрамо да су древни Келти имали свој назив за Море, а да га нису створили у контакту са Римљанима, дакле много пре нове ере, јер британеки Келти су имали директни контакт са Римљанима тек негде почетком нове ере. Келти су још много пре тога били главни становници Средње Европе и долазили до мора раније. Онда би се могло претпоставити да је име реке Мораве спој келтског суфикса за реке: AVA и келтског значења именице MOR; тако би се могло рећи да је:

МОРАВА спој MOR плус AVA, где је - ava суфикс за реку, a mor келтски префикс за девојку. Дакле ДЕВОЈКА-РЕКА.

MORRIGU, MORRIGAN је у Ирској била „краљица духова" и БОГИЊА РАТА.

Ако префикс у нашој реци МОРАВИ схватимо као изведеницу од имена ирске богиње рата MORRIGU и келтског суфикса за реке - AVA, онда добијамо назив

наше реке:

Mor MOR(IGU) плус AVA - МОРАВА, у значењу БОГИЊА РЕКЕ. Пошто често плави, она је ратоборна, па је и хировита и краљица духова, све у исто време, истовремено плаховита (непредвидљива) река-девојка.

РАНКА КУИЋ: СРПСКО-КЕЛТСКЕ ПАРАЛЕЛЕ
(10)

Симболика боја у древној велшанској и нашој јуначкој поезији

+++++++++++++
Богати келтски фолклор. - Нарочита песничка форма еглин. - Епска, лирска и гномска слика старих Камра. - Песничка традиција дуга пуних петнаест векова. - Културно наслеђе каквим се мало који народ може подичити. - Држава Келта на подручју данашње Србије. - Крвави Картрет као еквивалент нашем Косовском боју. - Стални епитети нераскидиво везани за поједине именице.
+++++++++++++++

Ово о чему ће овде бити речи само је један краћи извадак из моје опсежне, још необјављене студије о симболици боја у целокупно сачуваној келтској поезији (што ће рећи: у камријској, гелској, бретонској и ирској); дакле у најкраћим цртама о симболици боја у старој камријској поезији, упоређеној са симболиком боја у нашој старој народној поезији, посебно оној везаној за Косовски циклус.

Богати келтски фолклор, древна келтска митологија и надасве занимљива и дивна келтска песничка традиција, посебно се рељефно испољавају у древној камријској или велшанској поезији, у мајсторским стиховима нарочите песничке форме, еглин, у коју су уклопљене и њихове древне пословице. Тако, проучавајући фрагменте Талиесина и Анеирина ми уједно добијамо и епску и лирску и гномску слику старих Велшана или Камра. (Назив `Велшани` дат је том келтском племену no покрајини Вејлз, у Великој Британији, у којој су се они населили по доласку на то острво; међутим назив Камри (Cymry) је још старијег порекла и представља назив тог келтског племена, а значење му је: другови, пријатељи, тако рећи рођаци. Верује се да је и сам европски назив "камерад" дошао управо од тог имена.)

Четрнаест, а и нашим веком пуних петнаест векова непрекинута је песничка традиција. Почев од 6. в.н.е. када су први пут ти стихови забележени у сећањима келтских јунака, па све до данас, то је културно благо каквим се мало који народ може подичити, и утолико пре заслужује да му се поклони посебна пажња.

Проучавајући те стихове, непосредно на камријском језику (а не на тексту енглеског превода у којему они много губе од своје маштовитости и богатства), сусретала сам се са разним и врло неуобичајеним изазовима, од којих је један свакако био и следећи: како тумачити неке боје, како схватити њихову примену у датом случају, и како превести оне епитете боја који имају другачије, јединствено значење у камријском језику; а све то неминовно обухвата и следеће питање: да ли има примера симболике боја у камријском језику и њихоној древној поезији, сличне симболици боја у нашем народном песништву?

О симболици боја у келтској старој поезији, нарочито у камријској, колико ми је познато, до сада није посебно писано у виду студије, иако су боје за древне Келте имале врло значајну улогу у
култовима и митовима. Један учени Француз, у својој бриљантној монографији о галицизмима (тј. келтизмима) у француском језику и целокупној европској па и светској култури, наглашава да је изванредни значај боја код келтских народа утицао и на стварање читавог низа особених израза, тако да је једна боја почела да значи одређено духовно или душевно стање. Отуда су и настали изрази који се данас користе у француском језику, а и у неким другим европским језицима, па коначно и у нашем. Ми бисмо додали да академик др Милка Ивић у једној својој студији говори
управо о сличној појави.

Поменути француски стручњак упозорава на следеће изразе, који су, по њему, узети непосредно из келтског, тј. галског, и пренети у француски језик: позеленети (у смислу постати зелен од зависти), поцрвенети (у смислу: поцрвенети од беса), итд., тако да, када се каже: он је црвен (у лицу), значи: он је бесан. Сличне изразе имамо и ми у нашем језику, што би значило да су корени симболичког значења боја и у нашем језику, у ствари, далеко преношење из атмосфере келтских језика.

Од свих народа и племена који су прокрстарили европским пространствима или на њима спустили котву, ни један народ, ни једно племе, није у прошлости оставило тако дубоког трага у централној Европи као што су га остварила келтска племена која су не само пролазила јужним деловима Европе, него се и задржавала и насељавала у нашој данашњој земљи, и створила и једну државу, `Civitas Celtorum` (Државу Келта) на подручју данашње Србије. И сам назив нашег белог града, Београда, познат раније као Сингидунум, има у себи келтску ознаку "dunum" (утврђење, тврђава, град), дакле насеље једног племена по имену Синги, да и не говоримо о другим локалитетима и посебно о рекама.

Стари Велшани (а не Велши, и језик им није велшки, него велшански, јер "велшки" је придев изведен од Well-sa (велшка катедрала), а велшански је придев изведен од `Велшани') - чији је
менталитет толико сличан нашем - одговорили су - као ретко који народ - на свој коначни пораз пред беспоштедно надирућим Англима, пре 13 или 14 векова, на начин врло сличан нашем из 1389. године: њихов крвави Картрет је еквивалент за наше Косово.

Никада не признајући пораз, као ни ми на Косову, они су своје Косово, свој Картрет, опевали као легендарну битку духовне победе над далеко бројнијим, али не тако узвишеним и храбрим непријатељем, који је непозван упао на Британско острво да пороби њихову земљу, незаситан освајања каогод и силна душманска турска војска која се слегла на Косово равно да уништи српску државу.

Ма како бриљантни стихови били о Картрету, ми их овом приликом нећемо анализирати, нити улазити дубље у саме разлоге пораза (по древној келтској јуначкој песми о Картрету, пораз је наступио зато што су сјајни бојовници попили више медовине но што треба. По неким нашим тумачењима такође је пронађен разлог, у народу, за нашу пропаст на Косову: ноћ уочи битке и наши јунаци били су се вина поднапили.),

Задржаћемо се овде само на симболима боја, и то посебно на симболици оних

Created with
nitroPDF professional
download the free trial online at nitropdf.com/professional

двеју боја које су најучесталије у старој камријској поезији, а то су: бела боја и црвена боја, управо као и у нашем народном песништву о Косову.

Стални епитети

Као и у нашем народном песништву, и у многим другим народним поезијама света, тако и у древном камријском, налазимо сталне епитете, то јест устаљене епитете, нераскидиво везане за поједине именице. Такви епитети боја у многим случајевима су исти, или слични, као у нашој народној поезији, па се, у том случају, глатко преводе на српски:

- "коса бела" (Анонимни песник, год. 547.; - „Нортландски краљ златан" (Ибид.), као и код нас у смислу: добар; одличан као у нашој песми: „Царе Лазо, српска круно златна", и - „гавран црни" (Livarh Heu) - као и у нашој песми; - „Прсти дуги бели", сталан су атрибут Беидаука Црвенога, као што је и у нашој народној поезији грло готово увек „бијело грло" и кад је реч о грлу црног Арапина; тако је, управо, и код Камра, Бидаук Црвени, сав био црвен и кожа му беше црвена, али прсти су му „дуги и бели", јер то је устаљени епитет за прсте у древној келтској поезији; - девојка је обично „белог лица".

("A golugon hwyr hirwyn y gul"), што има еквивалент у нашој народној поезији: "лица бијелога". Девојка је увек „беле пути" и „белопрса", и "таласно-бела" (Davyd up Gwillym).

Један од сталних епитета је и „талас бели" у песми: „Gyfliw ac aryen awryd gynnyt", или у преводу: „Талас бели, у налету блистав, пеном се прелива"; овде је боја пене пренета на запенушани талас, па на талас уопште: дакле „талас беo" где је бела боја сталан епитет таласа.

Један од сталних епитета у камријској старој поезији јесте и придев „glas" који значи: „зелен, плав, бледосив", на пример: „A dan brid a mein glas" (у песми Celain Urien Rheged), дакле, камен зелен, плав, бледосив, тачније у овом случају: „камен сури", управо као и у нашој поезији: „камен сури".

На нашег Зеленка подсећају и стихови песме у којој се атови описују као „Ruthion blaur", дословно: „зелени коњи", што би се лепо на наш језик могло превести као: „И многи зеленко". За разлику од нашег „сињег галеба" камријски галебови су описани као "ar gwylein gwynnyd", наиме: „галебови беличасти"; сиву боју неки сматрају сличном белој. У овом случају у средиште наше пажње долази чињеница да је клима у Вејлзу тмурна, све је често врло сиво, сива је обала од сурог стења покрај Бангора, од сивог мора до сивих брегова, тако да галеб, у поређењу са околином, заиста изгледа беo. Наш галеб, на пример, упоређен са дивним светлим
бојама Јадрана не изгледа такло беличаст, него сивкаст.

Епитет беo

Као и у шкотским старим баладама (дакле келтским) беo, бела се јавља у сталним епитетима („рука млечно-бела", "груди млечно-беле"), као и у неким народним баладама других европских народа са подручја где су живели Келти (на пример у холандским: „руке беле" итд.) И у древним камријским стиховима придев „беo",

Created with nitroPDF professional download the free trial online at nitropdf.com/professional

као сталан епитет, посебно је везан уз именице делова тела; уосталом тако је и у нашој народној поезији где се он, у тој функцији, најчешће јавља у споју са следећим именицама: врат, грло, лице, образ, прси, руке и чело:

- Јагодице и бијело лице;
- Црне очи и бијело лице;
- Проли сузе низ бијело лице;
- Кукајући из бијела грла;
- Не сјече их по грлу бијелу;
- Бијеле нам малаксале руке;
- Засукала до б'јелих лаката...

а такође и у комбинацијама са именицама: град, пена, перје, двор итд:

- Испред града бијела Крушевца;
- И у б'јелу пјену обукао;
- Бела пена, бела црква;
- За клобуком бела кита перја...

Придев „бео" као стални епитет у камријској старој поезији јавља се у одређеним придевским синтагмама као што су следеће:

- Лабудо-бела девојка (9. век): „Kin buif aelan hetin gan eiliv eleirsa";
- Белопута драгана бела (12. век);
- Белообразна девојка, или белолика девојка, као „бијело лице" ;
- Девојка белопрса (17. век): „A golygon hwyr hirwyn y grut";
- Девојка боје снега најбељега (10. век): „Kyfliw eiry grwynn gorwyt apynt";

„Девојка лепа боје пене" (12. век);

- „Лабудо-бели коњи" (7. век); као у нас: „Па одсједе од коња лабуда";
- „Бели коњи" ;
- „Девојка боје јагњета" (12. век);
- "Девојка белопута": „Kenes bymp o rei gwymp eu gwyn gnaud" или у преводу: „Ја имађах до пет мома младих, и све оне беху белопуте";
- „Лабудобоји коњи": „Gluystec llen lliw alarch";
- „Талас бели": „Gyfliw ac aryen awryd gynnt";
- „Вода бела": „Hwyeit yn klynn gwynn aches", а у преводу: „Патка на води, вода бела"; такође и бела боја исказана предметом чија је боја бела:

"Огртач боје лабуда" (12. век): „Llen lliw alarch",

- „Рука бела" (9. век): „Men y bu ureich wenn yn obennyt", а у преводу: „Ту где рука бела узглавље ми беше", а код нас: „Узе госпу на бијеле руке",
- „Град бели, кула бела": „Y dref wenn rung Trenn a Thraual", као и у нашим народним песмама: „бијела кула, бијели град"...

Међутим, постоји једна значајна и битна разлика између извесних (сталних) епитета у нашој народној поезији и у камријском песништву. Наиме, док су код нас ти епитети укључени у једноставне придевске синтагме, дотле су у древној камријској они у далеко већем броју случајева уметнути у сложене придевске синтагме. Разлог томе је следећи: келтски језици, посебно камријски, врло су подесни за стварање сложеница које глатко теку и нарочито су маштовите у њихоној поезији. Готово да бисмо могли да кажемо како извесне камријске придевске синтагме сталних епитета у себи сажимају по две наше, на пример:

лабудо-бели коњи (коњи бели, коњи као лабуд). Или један други пример из келтске, овога пута шкотланђанске, баладе: груди млечно беле (груди беле, груди боје млека) итд.

Стални епитет „бео" специфичне симболике

Поред наведених сталних епитета који конкретно означавају ствари управо онако како их ми већ на први поглед уочавамо, у велшанској древној поезији јављају се и стални епитети који за не-Велшане, или шире: некелтске народе, имају посебно значење.

Потребно је изврсно познавање старе келтске повести и древних келтских обичаја да бисмо могли правилно да разумемо управо маштовите епитете.

Придев „бео" у сталном споју са именицом, као што смо већ видели, управо означава да је нека девојка белопута, да је белолика итд. Међутим, ако се тај придев јавља као стални пратилац именица везаних за рат и ратнике онда му је значење другачије. Да бисмо то објаснили морамо се присетити значајне чињенице: древни Келти, горди као и њихово племе Скорди, скордисци (Сгорд - горд), храбри и одлични борци, спретни и неустрашиви, у рат су одлазили наги (само са корком око врата), а тело, лице и косу премазивали су белим мазивом, бојом од креча (косу су избељивали), тако да су својим аветињским изгледом плашили непријатеља (а можда им је то мазиво служило и као нека врста дезинфекције уколико буду рањени; ово је само претпоставка), па би тај душманин често напуштао бојиште и не дочекавши прави окршај. Међутим, уколико би и долазило до љутог боја, Келти су, у најстаријим временима, готово увек били победници. Тако је појам белине постао нераздвојив подсетник на победу.

Као пример навешћемо почетак древног епа „Битка за Гвен Истрад", у којему су Камри победници:

„Људе слуђене гледах у хордама ратничким,
И када свану јутро месо раскомадно;
Угледах мртве оне што пређоше границу.
Вика помамна, страшна, громка могла се чути;
На самом Гвен-Истраду неко опази тада
Утврду слабашну врло и људе исцрпљене.
У заливу ја видех борце окрвављене
Где полажу оружје пред белим вођом
Желећи мир да склопе, јер пут им пресечен беше.

Међутим, прави превод треба да буде: пред обељеним вођом, вођом чија је коса, као и тело, обељена. (Врло умесну примедбу у том смислу дао ми је професор др Миљан Мојашевић који је са интересовањем пратио моје усмено излагање о овом проблему; он ме је упозорио управо на тај придев изведен од глагола 'обелити', на чему сам му посебно захвална.) Вођа је, дакле намазан ратничком белом бојом, бојом победе. У наведеним стиховима он је заиста победник којему се непријатељ клања, непријатељ који је, као хорда, упао у његово краљевство. Међутим, да бисмо нашем читаоцу адекватно дочарали, а у духу наше народне поезије, исто

толико јуначке, храбре и живописне, ту ратничку ситуацију над којом, као неки пагански бог, влада вођа камријски, с правом бисмо поменути стих могли преточити у наш језик на следећи начин:

„Где полажу оружје пред вођом под оружјем", на тај начин лепо истакавши контраст између побеђеног и победиоца.

У истом смислу сусрећемо се са "косом белом", то јест „косом обељеном" погинулог вође Урајена за којим нариче његов бард (песник - певач):

„За ме радости нема
ако се он не врати,
обожаван пре пута
на којем мачем витла,
ако му коса бела... (Овде дакле: обељена)
лежи на одру кобном (Талијесин Урајену).

Ни овде није акценат на седој коси; коса му је обељена као и вођи у претходној песми, дакле обојена ратничком бојом победе, јер, како предања кажу, стари Камри нису били побеђивани: њих живе тада никада нису заробљавали. Овде је боја победе везана за непобеђеног вођу, јер он је мртав само за царство земаљско које је „од малена царство, а небеско увек и довека". Управо та величанствена симболика беле боје у песништву древних Камра јесте уједно и најубедљивија спона, паралела, између њихове и наше јуначке поезије. Као и на нашем Косову, тако су се и они, као и наши преци, приклонили царству небескоме. У европској поезији, у народном песништву, тешко да бисмо могли наћи овакве примере победе над смрћу, победе мртвог јунака над живим душманином. Тако исто када келтски народни бард пева о Кинделану Белом, он пева о Кинделану Победнику.

РАНКА КУИЋ: СРПСКО-КЕЛТСКЕ ПАРАЛЕЛЕ(11)

Бела и црвена као две најзначајније боје

+++++++++++++
Наш народни песник описује храброг борца у белом. - Жене су код Келта често одлазиле у рат заједно с мушкарцима. - Бела Лавица са Севера. - Жена непобеђени борац. - Злослутност црног гаврана. - Готово непреводива симболика беле боје. - Бјела рака као гроб борца победника. - Црвена боја означава бес, срџбу, непоколебивост.
+++++++++++++

Кад наш народни песник описује храброг војна, он га описује у белом:
„Под пазухом клобук свиле беле,
За клобуком бела кита перја",
као да у машти гледа будућег победника; а када и тај војвода погине у боју на Косову, у рату ка којему хрли да би спасао Србију, и он ће, као дични Камри,

Created with nitroPDF professional
download the free trial online at nitropdf.com/professional

победити овоземаљско царство и том победом заслужити царство небеско.
Можда бисмо у овом случају поменуте камријске стихове могли у наш језик пренети на следећи начин:

, Ако му коса, бојом победе украшена,
на одру сада лежи?"

За једну жену - борца (за које не знамо да ли су биле обељене), које су у рат често одлазиле са мушкарцима да би спасле своје огњиште у своме отаџбинском рату, епитет бео такође означава победу. Тако се у тој келтској поезији говори о Белој Лавици са Севера, дакле о жени - борцу непобеђеној.
У епско-лирској камријској песми под насловом "Livarh Heu", бард лута усамљен и несрећан, без свога вољеног господара заштитника, носећи о боку његову главу (да би је сачувао, јер Келти су веровали да је душа у глави, и главу нипошто не смеју предати непријатељу):

Код нас

„О боку носим главу
Урајна великодушног
што војску предвођаше.
На грудима му белим
Сад црни гавран седи."

„Огртач боје лабуда" (12. век): „Llen lliw alarch",
• „Рука бела" (9. век): „Men y bu ureich wenn yn obennyt", а у преводу: „Ту где рука бела узглавље ми беше", а код нас: „Узе госпу на бијеле руке",
• „Град бели, Кула бела": „Y dref wenn rung Trenn a Thraual", као и у нашим народним песмама: „бијела кула, бијели град"...

Међутим, постоји једна значајна и битна разлика између извесних (сталних) епитета у нашој народној поезији и у камријском песништву. Наиме, док су код нас ти епитети укључени у једноставне придевске синтагме, дотле су у древној камријској они у далеко већем броју случајева уметнути у сложене придевске синтагме. Разлог томе је следећи: келтски језици, посебно камријски, врло су подесни за стварање сложеница које глатко теку и нарочито су маштовите у њиховој поезији. Готово да бисмо могли да кажемо како извесне камријске придевске синтагме сталних епитета у себи сажимају по две наше, на пример: лабудо-бели коњи (коњи бели, коњи као лабуд). Или један други пример из келтске, овога пута шкотланђанске, баладе: груди млечно беле (груди беле, груди боје млека) итд.

Стални епитет„бео"специфичне символике

Поред наведених сталних епитета који конкретно означавају ствари управо онако како их ми већ на први поглед уочавамо, у велшанској древној поезији јављају се и стални епитети који за не-Велшане, или шире: некелтске народе, имају посебно значење.
Потребно је изврсно познавање старе келтске повести и древних келтских обичаја да бисмо могли правилно да разумемо управо маштовите епитете.

Придев „бео" у сталном споју са именицом, као што смо већ видели, управо означава да је нека девојка белопута, да је белолика итд. Међутим, ако се тај придев јавља као стални пратилац именица везаних за рат и ратнике онда му је значење другачије. Да бисмо то објаснили морамо се присетити значајне чињенице: древни Келти, горди као и њихово племе Скорди, скордисци (Сгорд - горд), храбри и одлични борци, спретни и неустрашиви, у рат су одлазили наги (само са корком око врата). а тело, лице и косу премазивали су белим мазивом, бојом од креча (косу су избељивали), тако да су својим аветињским изгледом плашили непријатеља (а можда им је то мазиво служило и као нека врста дезинфекције уколико буду рањени; ово је само претпоставка), па би тај душманин често напуштао бојиште и не дочекавши прави окршај. Међутим, уколико би и долазило до љутог боја, Келти су, у најстаријим временима, готово увек били победници. Тако је појам белине постао нераздвојив подсетник на победу.
Као пример навешћемо почетак древног епа „Битка за Гвен Истрад", у којему су Камри победници:
„Људе слуђене гледах у хордама ратничким,
И када свану јутро месо раскомадано;
Угледах мртве оне што пређоше границу.
Вика помамна, страшна, громка могла се чути;
На самом Гвен-Истраду неко опази тада
Утврду слабашну врло и људе исцрпљене.
У заливу ја видех борце окрвављене
Где полажу оружје пред белим вођом
Желећи мир да склопе, јер пут им пресечен беше.
Међутим, прави превод треба да буде: пред обељеним вођом, вођом чија је коса, као и тело, обељена. (Врло умесну примедбу у том смислу дао ми је професор др Миљан Мојашевић који је са интересовањем пратио моје усмено излагање о овом проблему; он ме је упозорио управо на тај придев изведен од глагола 'обелити', на чему сам му посебно захвална.) Вођа је, дакле намазан ратничком белом бојом, бојом победе. У наведеним стиховима он је заиста победник којему се непријатељ клања, непријатељ који је, као хорда, упао у његово краљевство. Међутим, да бисмо нашем читаоцу адекватно дочарали, а у духу наше народне поезије, исто толико јуначке, храбре и живописне, ту ратничку ситуацију над којом, као неки пагански бог, влада вођа камријски, с правом бисмо поменути стих могли преточити у наш јеэик на следећи начин:
„Где полажу оружје пред вођом под оружјем", на тај начин лепо истакавши контраст иэмеђу побеђеног и победиоца.
У истом смислу сусрећемо се са „косом белом", то јест „косом обељеном" погинулог вође Урајена за којим нариче његов бард (песник - певач):
„За ме радости нема
ако се он не врати,
обожаван пре пута
на којем мачем витла,
ако му коса бела... (Овде дакле: обељена)
лежи на одру кобном (Талије- син: Урајену).
Ни овде није акценат на седој коси; коса му је обељена као и вођи у претходној

песми, дакле
обојена ратничком бојом победе, јер, како предања кажу, стари Камри никада нису били побеђивани: њих живе тада никада нису су заробљавали. Овде је боја победе везана за непобеђеног вођу,
јер он је мртав само за царство земаљско које је „од малена царство, а небеско увек и довека". Управо та величанствена симболика беле боје у песништву древних Камра јесте уједно и најубедљивија спона, паралела, између њихове и наше јуначке поезије. Као и на нашем Косову, тако су се и они, Као и наши преци, приклонили царству небескоме. У европској поезији, у народном песништву, тешко да бисмо могли наћи овакве примере победе над смрћу, победе мртвог јунака над живим душманином. Тако исто када келтски народни бард; пева о Кинделану Белом, он пева о Кинделану Победнику.
Кад наш народни песник описује храброг војна, он га описује у белом:
„Под пазухом клобук свиле беле,
За клобуком бела кита перја",
као да у Mann-u гледа будуАег победника; а када и тај војвода noruHe у боју На Косову, у рату ка којему хрли да би епасао Ср- j бију, и он Ае, као дични Камри, 1 победити овоземал,еко царство и ' том победом зас.пужити царство небеско.
Можда бисмо у овом случају поменуте камријске сгихове мог' ли у Ham језик пренети на следеRи начин:
„Ако Му коса, бојом победе украшена,
На одру сада лежи?"
За једну жену-борца (за које Не знамо да ли су биле обел,ене), које су у рат често одлазиле са мушкарцима да би епасле своје огн,иште у своме отаџбинском рату, епитет бео такође означава победу. Тако се у тој келтској поезији говори 0 Белој Лавици са;
Севера, дакле о женн - борцу непабеђеној.
У епеко-лирској камријекој
песми под насловом "Livarh
Heii", бард лута усамљен и несреАан, без свога вољеног тосподара заштитника, носеFtx о боку његову главу (да би је сачувао, јер Келтк су веровали да је душа у глави, н главу xxnourro не емеју предати непријатељу):
Код нас
„0 боку носим главу Урајна великодушног пгто војску предвођаше. На грудима му белиин Сад црии гавран седи."

Црни гавран је злослутан, и у овом случају значи црну судбину, али „груди беле" нису само контраст црном гаврану, него, а ту и јесте поента, груди ратнички обељене, груди великог борца који се бори и против судбине; али сада су те победничке груди мртве, и, да иронија буде већа, једна најобичнија птичурина, гавран, на њима се шепури; но то је само привидно. Вогатство значења, симболика беле боје, овде је готово непреводива; да ли бисмо себи могли допустити слободу да поменути лаконски стих преобразимо у следећу могућност на српском језику, да бисмо добили најближе могуће значење:
„На груд'ма победничким сад црни гавран седи"?

У „Gododdinu" где је реч такође о љутим бојевима, упада нам у очи један сталан епитет уз именицу „копље", придев који се често јавља у том спају:
„Gwyngalch a preadryllt", наиме „копља бела", тј. обељена. Та бела копља нису начињена од какве беле масе или белог дрвета; то су уобичајена метална копља, само су премазана белом бојом, ратничком, тј. победничком бојом, што значи да су сада употребљена у циљу борбе:
„Копља им бела (тј, обељена, прим. Р. К.) беху,
Мачеви с оштрице чет'ри
Пред Минидог Миниваура четама нападачким". У оригиналу: „coch eu cledyuawr na phurawr".
(Припаднници неких келтских кланова, посебно Шкотланђани, премазивали су се плавом бојом:
„Кеј Вин и Лахеу некада бој су били
Замасима оштрим копаља многих плавих". Међутим Камри су бојадисали у бело.)
Да се поново вратимо белој (победничкој) боји древних велшанских бораца и да нађемо једну паралелу са њеним симболичким значењем које је, можда, нашло одјека и у нашој народној поезији везаној за Косово. У антологији народне поезије за коју је песме сакупио и одабрао академик, професор др Мирослав Пантић, у једној народној песми коју је записао један Бокељ, реч је о синовљевом гробу на Косову, и тај гроб је назван: „Б'јела рака".
Тај стих тумачимо овако: бијела рака јесте рака борца, дакле победничка. Песма је записана у 17. веку и у њој се родитељ присећа „беле раке" свога сина који је пао у боју на Косову. Тумачење би овде било сасвим у духу камријске употребе епигета „бео"; ти стихови веома много подсећају на оне келтске које смо управо анализирали. Рака ни у ком случају није бела; значење је и овде пренесено. Бело је овде појам чистоте и праведности, али истовремено и симбол победе над смрћу и издизања царства небескога изнад царства земаљског, на начин као и у анализираним песмама древних Камра.
У једној српској нашој народној песми коју је забележио покојни професор др Владан Недић, а која потиче из Црне Горе, војну који са враћа из ратног окршаја, упућују овакво питање: „Трепте ли му бандијере, све бијеле...?."
Поново је реч о белој боји као боји победе, јер ту очекују повратак саплеменика-победника. Дакле, и у овом случају, бела боја у нашој јуначкој народној поезији представља симбол победе, што
је, ако изузмемо камријско древно песништво,вероватно усамљен пример у народним поезијама европских народа.

Црвена боја

Уз белу боју, црвена је најзначајнија боја у камријској па и нашој народној поезији, иако се црвена боја ни у једној ни у другој не помиње тако често.
У камријској поезији, као и у древној ирској, црвена боја означава бес, ратничку срџбу
храброг и непоколебивог келтског борца. Када бард, описујући стање на бојном пољу, каже да
је видео „црвене људе" пре Гереинтовог јуриша („И људе црвене видех пре

Гереинтовог јуриша"), То онда значи да су они били црвени од ратничког жара. Али, када у песми „Gorhoffedd" (Занос) бард описује шта је све видео за време љуте битке, онда црвена боја представља жестоког ратника, Rudhlan-a (што ће рећи Рујног), али и осветничке, крваве мачеве:

„Мач мој је крвав и помаман у боју,
У рату с Енглезима јунак
се не сакрива...
Ја видех ту Рујнога (Рудхлана), пламени талас Оваина,
И лешеве скврчене и мачеве црвене,
И брзу предају видех..."

Први епитет, „крвав мач" значи управо то да је мач умазан крвљу у оштром боју; Рујни (у оригиналу Ruthlan), је јунак црвена лица и косе, али назив, који је добио, значи и -бесан у боју, жесток
ратник. Тако израз „мач дубоко обојен", очигледно црвеном бојом, није, у ствари обојен, него је страховито жесток у борби. Дакле поред првобитног значења, епитет „црвен" још чешће има значење жестоке борбености.
Зато се, у извесном броју случајева, бела боја јавља управо уз црвену, као на пример у старој ирској прози где се заједничка келтска богиња рата, Мориган, свети Кукулаину усред борбе, када он остаје сам. Сва је одевена у бело (ратничка боја, боја победе, и она је обељена као и камријски борци) и са белим ланцем од „беле бронзе", а представљена као „лисица" (дакле, црвена), што ће рећи као љута ратница.
Једна жена-ратник у келтској поезији се такође описује као „црвеноока жена".
Тако и Craobh Ruadh, Црвено Дрво, у ирској митологији има двоструко значење: црвено дрво, или жестоко ратничко дрво, или крваво дрво. Кроз узајамне утицаје неки митови постали су заједнички и за Ирце и за Камре.
Занимљиву паралелу у вези са епитетима бео и црвен можемо наћи и у нашој народној поезији; на пример у песми „Милош у Косову" постоје следећи стихови:

„(Одговара силан цар Мурате):
Отиђите преда њих у поље,
пПак прострите три чохе велике,
Једну чоху прострите црвену,
Другу бјелу, а трећу зелену.
Када слуге коње наћерају
Ако иду да с нама ратују
Хоће све три ногам' погазити..."

Пошто је народни песник наведене стихове ставио у уста султана Мурата који слугама наређује да простру три чохе: црвену, белу и зелену пред српску војску, то је, у ствари, он пред њу истакао симболе свога ратништва, симболе своје победе и симбол самог ислама, па је додао: ако иду (они, Срби) да с нама ратују, „Хоће све три ногам' погазити.", дакле они (Срби) под ноге ће бацити и војну вештину Турака (црвена боја), и њихову, турску, будућу победу (бела боја), и саму исламску веру.
Из даљег текста исте наше народне песме читамо следеће Мура'тово тумачење:
„Ако носе од градова кључе

Created with
nitroPDF professional
download the free trial online at nitropdf.com/professional

И хараче од седам година,
Црвену ће чоху прегазити
И црвену и чоху бијелу,
А зелену на копља дигнути."
Док први наведени одломак говори о томе да „Срби иду да ратују", па зато газе турске симболе, овај други одломак истиче супротну ситуацију; „ако носе од градова кључе", значи то је ситуација предаје коју Мурат предвиђа у том случају Срби ће погазити црвену чоху, дакле положиће оружје, погазити своју победу (бела чоха), високо ће уздићи зелени барјак, симбол ислама.
Дакле на врло мудар и маштовит начин наш народ ни песник говори о могућностима рата и могућностима предаје. Знамо да предаје није било на Косову равном.
На тај начин симболика беле и црвене боје, и у овом случају, показује се истоветна и у нашој јуначкој епици у древној јуначкој поезији Камра.

Још неки стални епитет боја.
Од сталних епитета појављују се још и епитет „златан" (већ споменути „златни краљ" и „златна страст" - ar berw eur):
„Западох у борбу која ме затече,
И чежњу, дугу, природну,
Због Нанси лепе као цвет јабуке,
У страст злаћану, језгро греха мог."
„Златан краљ" и „злаћана страст" овде значе: изиванрданан краљ и изванредна страст, диван краљ и дивна страст...

РАНКА КУИЋ: СРПСКО-КЕЛТСКЕ ПАРАЛЕЛЕ(12)

Српска реч уклесана у камену пре два миленијума

+++++++
Епитети боја који нису стални епитети и чија је симболика замршена. - Брињантна похвалница. - Призренска троделна вишејезична некропола стара 2.000 година. - Споменик остао на обали набујале Бистрице после њеног повлачења у корито. - Полагано расветљавање текста са некрополе. - "Праотцем". - Како је дешифрован натпис на коме су келтске, хебрејске и једна српска реч.
++++++++++++

Недавно, када се набујала призренска река Бистрица вратила у своје корито, остао је, на њеној обали, троделни камени споменик који је касније пренет у призренски Музеј. Реч је о троделној некрополи која се данас чува у дворишту

Музеја и коју до данас нико није научно обрадио. Лично сам видела тај споменик и, захваљујући господину Ђоки Стојчићу, тадашњем нашем министру културе, добила сам најпрецизније могуће дубинске снимке те некрополе, и сада, после дужег, подробнијег, изучавања, могу да изјавим следеће. Први пут је та некропола споменута у једном чланку, Призренска енигма, објављеном у научно-популарном часопису Галаксија (децембар 1991, на страни 79), али аутор тог чланка, Радомир Милојковић, није могао да идентификује тај споменик. Нагласивши да је ту, очигледно, реч о споменику на више језика, али се не може одредити којих, па садржина остаје непозната, приложио је и три скице нацртане руком његовог пријатеља, и позвао читаоце или стручњаке да помогну да се та загонетка реши.

Нисам археолог, али ме је споменик заинтересовао због његове језичке стране. Одмах ми је пало у очи да се ту ради о вулгарном латинском, затим (судећи по хебрејском алфабету) о хебрејском и, вероватно о неким древним келтским топонимима. Ова последња претпоставка ми је била најважнија.

Добивши податке о временском распону у којем је споменик настао (госпођа професор Мирковић из одељења за епиграфију са Филозофског факултета у Београду, одредила је старост тог споменика по стилу и украсним знацима као дело настало у распону од 1. до 3. века нове ере), и затим се консултујући са хебрејским лектором, Уријем Пазом, са Одељења за оријенталистику Филолошког факултета у Београду, као и консултујући постојећу научну литературу о келтским споменицима и топонимији, укључивши ту и речнике келтских језика које поседујем, приступила сам полаганом расветљавању текста са некрополе.

Током анализе, одушевио ме и зачудио податак да се, на трећем делу некрополе, у другом реду, налази латиницом уклесана стара српска реч: PRAOTCEM, која поближе означава властиту имeницу: ARON. То је једина славенска/српска реч/именица/ која се, усред латинског и хебрејског језика, налази на овој некрополи, и то: скоро 2.000 година старој. Да ли је то, заиста прва српска реч забележена на тлу нашег данашњег Призрена? Др В. Михајловић, професор старословенског, Универзитета у Новом Саду, одушевио се и потврдио исправност мога мишљења и тумачења.
Посебно је питање откуд ова именица, и то у облику уобичајеном за старо време: PRAOTCEM? На увеличаном снимку види се да је ту слово "Т", али му је водоравна црта делом избрисана; дакле, заиста: PRAOTCEM.

У тексту има, на више места, усправних црта које попуњавају празнине, тако да би целокупан текст изгледао складније. (Нпр. I ARONI). Управо то хебрејско име украшено је са такве две усправне црте. Само хебрејско име ARON означава праоца, дакле управо оно што је речено на српском језику. Ко је могао да саставља такав текст некрополе? Очигледно, реч је овде или о више учесника у састављању текста споменика, или о једном јединoм, али очигледно врло ученом, који је осим латинског и хебрејског, познавао и стари стрпски. Остало је да о томе нагађамо, али чињеница је: именица српска: PRAOTCEM, у старом облику, овековечена је у том камену.

Када су Срби први пут били у нашој данашњој (а можда и давнашњој) земљи?

Најновија истраживања све више померају унатраг у времену њихово, наше, присуство у овом крају света. Ја сам то наше присуство открила више пута у тесној вези са боравком Келта у нашим крајевима.
Било како било, остаје чињеница: ПРВА СРПСКА РЕЧ (ИМЕНИЦА) на нашој територији јавља се, уклесана на камену, готово пре 2.000 година, и то у време када се јавља и ПРИЗРЕН (опет словенски, српски назив), од глагола који значи „гледати" „зрети, прозрети", (им. - зеница ока), а који је истог значења као и, са њим повезани, MIZURN, келтски - „зеница ока, гледати". Тако се још једном наша култура и језик повезује са келтским.

MIZURN - по иницијалној мутацији: М, mh>P, дакле: PIZURN > PIZem > - метатезом: Призрен. У Етимологијском рјечнику хрватскога или српскога језика, Загреб, ЈАЗУ, 1973, Петар Скок даје следеће објашњење уз именицу ПРИЗРЕН „зјеница", „око" (Скок, III, стр. 661). Дакле, у, истом значењу као и камријска, тј. велшанска реч: Мизурн - (тако се чита, а пише се: miswrn, чита се мизурн, у значењу „визир, визор", дакле повезано са оком, виђењем. (Y Geiriadur MAWR Cynhoeddwyr, Cyf, Abertawe, Gwasg Gomor, Llandysul, 1981, стр. 233).

Келтске речи

На поменутом троделном призренском споменику налазе се следеће келтскеречи (појмови):

LMED... вероватно скраћеница од LIM...

LIM - служи као корен, исто - LINN у значењу - вода, бара, језеро; нпр. Lemann, Limpne river у Вел. Британији. У Вејлзу има бар 12 језера са „Lyn" у истом значењу; такође LIMAN, ilym, Ilymin - као поток.

Мислим да се наведена скраћена реч у тексту односи на реку, тј, Бистрицу покрај Призрена;

Nimea - главни град француског департмама Gard, Nymet на три места у Девону.

Created with nitroPDF professional
download the free trial online at nitropdf.com/professional

NIMIDUNNus - латинизована верзија NIMIDUN-а (овде је мушког рода):

NIM - neim - свето мето, светилиште;

Drunemeton - опште светилиште Келта;

CAR - „placito", pris au sens de „agreable", cher. Les noms Gaulois en CARO, latinises en Carus.

SEPT - клан, назив се односи на племена или породице у Ирској - „удружени потомци давно умрлог претка"

- RORAC (F.), назив места - место сахрањивања, уједно и назив места на коме су сахрањени ирски краљеви - Fermay Kings у Ирској.

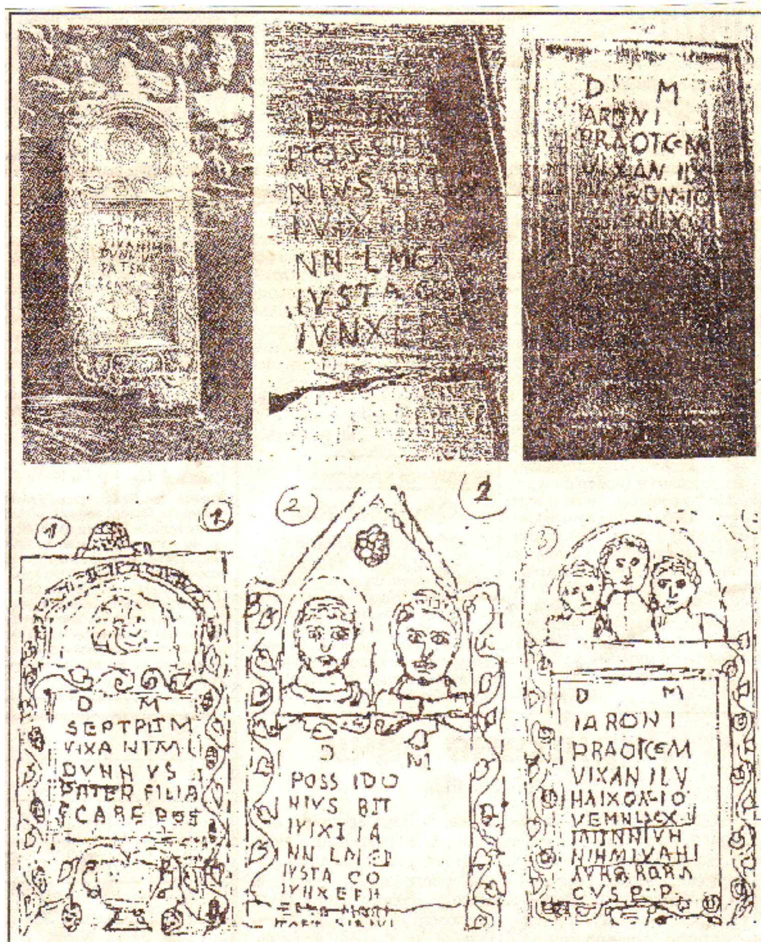
Хебрејске речи на троделној некрополи у Приэрену

На трећем делу некрополе стоје следеће хебрејске речи:

ARON - у опште познатом значењу: праотац.

Седам редова на овом споменику (тј. редови 4- 7) су на хебрејском, и како их је дешифровао лектор за хебреистику на Одсеку за оријенталистику Филолошког факултета у Београду, господин Ури Паз, они нешто модификовани значе ово:

(потомци) ће (који су, ту сахрањени увеселити га);

Троделна вишејезична некропола из Призрена, стара 2.000 година, на којој је у камену уклесана прва српска реч „praotcem" (снимци горе, реконструкција текста доле)

Грубо преведен текст на сва три надгробна споменика значи, отприлике, ово:

1.
POSI IDO
NIUS I BITA
ŽIVLJAHU....
NA RECI
UPRAVO ZAJEDNO
UMREŠE...

2.
SEPT IM PIT
ŽIVLJAŠE U NIMI
DUNUMU
OTAC SINO
VA MILIH

3.
ARON
PRAOCEM
ŽIVLJAŠE...
UNUCI... (Potomci)
ће га
увеселити
(сахрањенина овом
(старом) месту
сахрањивања (гробљу)).

Закључак и

Created with nitroPDF professional download the free trial online at nitropdf.com/professional

претпоставке

Стари, од вих овде сахрањених, најстарији, ARON, вероватно врло имућан јеврејски трговац који је свакако знао и латински, па и староирски, можда и старословенски, тј. српски, мора бити да је био истакнут no својој учености. Он је свакако један од најстаријих Јевреја који су
долазили у ове крајеве. Вероватно је имао и потомке овде рођене из мешовитих бракова. Ако BITA стоји за женско име (а на споменику бр. 2 два су лика, очигледно: мушки и женски; она 6и могла бити Битуржанка, тј, из племена Битуржана, келтског племена. Да су живели управо ту где су и сахрањени, врло је вероватно, јер управо ту је река призренска, наиме БИСТРИЦА.

На споменику са ружом на врху, стоји: Sept Pit. SEPT као што се у Скитовом речнику наводи, припадало је одређеном ирском племену; он је један од потомака давно умрлог претка. Место сахране које сс помиње на трећем споменику - RORAC је неко старо гробље које носи исти назив као место на коме су сахрањени ирски краљеви у Ирској.

Дакле, по свему судећи, овде је реч о праоцу Арону, Јеврејину и, вероватно, једном од предака људи и жена који су Келти као и они у Ирској. Они су сви племенита рода. На трећем споменику се помиње и "AUR" што на келтском, ирском, значи - злато, а то би упућивало на племенито порекло и још више на богатство.

Тако су се на каменом спvменику од пре скоро 2.000 година заједно нашле српске и келтске речи, што већ и само по себи говори о српско-келтској животној паралели.

Троделна вишејезична некропола из Призрена, стара 2.000 година, на којој је у камену уклесана прва српска реч „praotcem" (снимци горе, реконструкција текста доле)